

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
Katedra historie

**Řemeslo ve středověké Plzni. Didaktické náměty pro
vlastivědu na 1. stupni ZŠ.**
Diplomová práce

Lucie Vraná
Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Naděžda Morávková, Ph.D.

Plzeň 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni, dne 5. dubna 2018

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce Doc. PaedDr. Naděždě Morávkové, Ph.D. za cenné rady a připomínky v průběhu konzultací. Dále své rodině za podporu při psaní práce, a také personálu Pivovarského muzea v Plzni za vstřícnost a poskytnuté materiály.

Obsah

ÚVOD	6
1 HISTORIE PLZEŇSKA	8
1.1 Plzeňsko v pravěku a raném středověku.....	8
1.2 Vznik Nové Plzně.....	12
2 VÝVOJ ŘEMESEL.....	13
2.1 Pojem řemeslo a jeho význam	13
2.2 Řemeslo a cechy ve středověku.....	14
2.3 Počátky plzeňských řemesel	15
2.3.1 Řemeslníci v Nové Plzni	15
2.3.2 První plzeňské cechy.....	15
2.3.3 Plzeňský obchod.....	17
3 PŘEHLED ŘEMESEL V PLZNI V 15. STOLETÍ	18
3.1 Řemesla potravinářská.....	18
3.2 Řemesla oděvní.....	19
3.3 Řemesla textilní	19
3.4 Řemesla kožedělná	20
3.5 Řemesla zpracovávající dřevo	20
3.6 Řemesla kovodělná.....	20
3.7 Řemesla stavební	21
3.8 Řemesla zpracovávající hlinu	21
3.9 Řemesla umělecká	21
3.10 Řemesla drobných skupin	22
4 MĚSTSKÉ TRHY	22
4.1 Výroční trh.....	23
5 VYBRANÁ PLZEŇSKÁ ŘEMESLA	24
5.1 Zámečníci v Plzni	24
5.2 Počátky plzeňského pivovarnictví	28
5.3 Řemeslná medicína v Plzni.....	29
6 DIDAKTICKÉ NÁMĚTY PRO VLASTIVĚDU NA 1. STUPNI ZŠ.....	32
6.1 Náměty didaktických her a aktivit do hodin vlastivědy	32
6.1.1 Domino.....	34

6.1.2	Najdi dvojici	35
6.1.3	Hra na řemeslníky	36
6.1.4	Kdo jsem?.....	37
6.1.5	Ano/ Ne	38
6.1.6	Budíček.....	39
6.1.7	Víc hlav víc ví	40
6.1.8	Řemeslná abeceda	41
6.2	Projektový den – Život ve středověku	42
6.3	Vlastivědná exkurze do Pivovarského muzea v Plzni	45
ZÁVĚR.....		48
SUMMARY		51
Seznam použitých pramenů a literatury		52
Seznam příloh.....		54
Přílohy		I-XXII

ÚVOD

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila vývoj řemesel v Plzni v období středověku. Téma středověkých měst mne vždy zajímalo, a jelikož je Plzeň mým rodným městem a městem ve kterém žiji, rozhodla jsem se právě pro ni. Plzeň je známá především jako město průmyslové, zaměřila jsem se tedy na historii města a samotnou kolébku průmyslu, tedy řemesla. Ta hrála v životě člověka nepostradatelnou roli a provázela lidi už od pravěku. Pro středověký lid byla řemeslná činnost hlavním zdrojem obživy, protože své výrobky prodávali nebo směňovali za jiné potřebné věci. Pro města měla řemeslná činnost zase hospodářský význam.

Cílem této diplomové práce je vyhledávání řemesel a cechů, které se v Plzni objevovaly v období středověku a následné zpracování didaktických materiálů do hodin vlastivědy právě na toto téma. Diplomová práce je členěna na dvě části – teoretickou a praktickou.

V první, teoretické části diplomové práce se zabývám vyhledáváním jednotlivých řemesel v Plzni v období středověku. V úvodu se zaměřuji na historii Plzeňska a počátky řemesel, které sahají až do pravěku. Zmiňuji se zde o Plzeňské pánvi od dob paleolitu až do vzniku nového města Plzně. Plzeňsku se dle Bělohlávka dlouhou dobu vyhýbalo Slovanské osídlení. Plzeňská pánev nebyla v tu dobu pro osídlení nijak lákavá, jelikož byla součástí pralesa v pohraničních horách a zdejší řeky se často rozlévaly a veškeré úrodnější prostory tak zbahňovaly. Plzeňsko bylo čistě kolonizačním územím, na severovýchodě ho osidloval kmen Čechů, na severu až severozápadě kmen Lučanů a v jižních Čechách kmen Doudlebů. Změny v doposud řídkém osídlení se zde začínají projevovat až kolem 10. století, kdy se dokončuje sjednocovací proces slovanských kmenů v čele s Přemyslovci. Západní Čechy jsou pro to typickým příkladem. Začíná se zde totiž uplatňovat nové středisko, kterým je Plzeň. Jak ale později zmiňuji, jedná se nejprve o starou Plzeň, nebo dle Bělohlávka o hrad Plzeň, dnešní Starý Plzenec. Ten vznikl v druhé polovině 10. století v období rozsáhlých zakladatelských činů Boleslava II.¹ Město Plzeň, které známe dnes, vzniklo o více jak tři století později. Patrně v roce 1295, kdy tehdejší král Václav II. pověřil založením města lokátora Jindřicha.²

---

¹ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. (ed.). *Dějiny Plzně*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965, s. 21, 22.

² BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 11.

Se založením Plzně souvisí právě rozvoj řemesel, na která se zaměřuji v následujících kapitolách. Charakterizují zde jednotlivá řemesla, která se na území Plzně v období středověku vyskytovala, zmiňuji se o výročních trzích konaných na náměstí a závěrem první části přibližuji tři vybraná plzeňská řemesla a to konkrétně zámečnictví, pivovarnictví a řemeslnou medicínu v Plzni. V této části se opírám především o publikace Ladislava Lábka. Ladislav Lábek byl český národopisec a především nadšený regionálním historik. V Plzni založil Národopisné muzeum Plzeňska, jehož byl i dlouholetým ředitelem. Rozšiřoval zde sbírky a založil zde studijní knihovnu. Ve svých studiích se zaměřoval především na lidová umění. Zabýval se prací řemeslníků – šperkařstvím, kroji, výšivkami.³ Lábek je autorem výstav, publikací a odborných článků z oblasti národopisu, kulturní historie či numismatiky. Zabýval se také organizací přednášek a vlastivědných vycházek pro veřejnost.⁴ Ve své práci jsem čerpala především z jeho publikací *Plzeňští zámečníci a Drogisté a lékárníci ve staré Plzni*, které popisují vývoj těchto řemesel od počátků města až do 20. století.

Druhá část mé diplomové práce je prakticky zaměřena na didaktické náměty do hodin vlastivědy právě na téma středověkých řemesel. Jako učitelka 1. stupně ZŠ se zde zabývám využitím zvoleného tématu v hodinách vlastivědy na 1. stupni ZŠ, a to nejprve několika didaktickými hrami do hodin vlastivědy, následně projektovým dnem na téma Život ve středověku, ve kterém využívám mezipředmětových vztahů, a který se promítá do předmětů jako je český jazyk, matematika, vlastivěda a výtvarná výchova. Závěrem praktické části je námět na vlastivědnou exkurzi do Pivovarského muzea v Plzni, které pro základní školy nabízí velice pěkně zorganizované prohlídky a výukové programy zaměřené na vznik Plzně či zaniklá řemesla, které mohou být pro žáky i učitele určitě velkým přínosem. Většinu didaktických námětů doplňuji o materiály, jako jsou pracovní listy či hrací karty, které jsem zpracovala tak, aby se daly už rovnou využít v hodinách vlastivědy.

---

³ *Karta autora. Lábek Ladislav.* [online]. Dostupné z WWW: <https://www.symposionbooks.com/cz/autori/karta/319/>. [cit. 2018-04-16].

⁴ *Databáze knih. Životopis Ladislava Lábka.* [online]. Dostupné z WWW: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/ladislav-labek-64296>. [cit. 2018-04-16].

1 HISTORIE PLZEŇSKA

1.1 Plzeňsko v pravěku a raném středověku

Plzeňská pánev patří k jedné z nejvíce osidlovaných oblastí. Vyznačuje se především úrodnou půdou, dostatkem vody, lesů a vhodnými klimatickými podmínkami. Plzeňsko má také výhodnou polohu, co se týká křižovatky obchodních cest. Samotná Plzeň ležela na významné křižovatce tří důležitých obchodních cest - norimberské, řezenské a saské. Proto se město brzy stalo přirozeným obchodním, kulturním, správním a později průmyslovým centrem západních Čech, jímž je dodnes.

První zmínky o lovcích a sběračích na tomto území pocházejí již ze středního paleolitu. Jednalo se o lidi neandertálského typu a procházeli podél vodních toků. Doklady o trvalém osídlení nejsou známy, ale jejich nástroje vyrobené z křemene se našly například v Plzni-Křimicích, Doubravce či Bručné. Jisté stopy, které dokládají osídlení lidí, se v Plzni objevují až na konci mladšího paleolitu. Nástroje byly v této době nalezeny v Plzni Doubravce a na Vinicích.

Ke změně došlo až na přelomu pozdního paleolitu a mezolitu. Když skončila poslední doba ledová, došlo postupně k oteplení, bylo více lesních porostů a různých druhů zvěře. Malé skupiny lovců a sběračů provázeli domestikovaní psi. Základním zdrojem jejich obživy byl lov drobných zvířat, dále také lov ryb a sběr různých plodů. Nejvíce pravěkých nástrojů z této doby se našlo v Plzni na Roudné. Jednalo se především o pazourky.

Zásadní změna v lidských dějinách nastala s nástupem neolitu – mladší doby kamenné. Do střední Evropy přicházejí první kolonisté od 6. tisíciletí a přinášejí s sebou zemědělství. Důsledkem toho se začíná chovat dobytek – ovce a kozy, později i skot a prasata. Novinkou je také používání keramiky, zhotovování kamenných nástrojů nebo textilní výroba. S nástupem zemědělců se postupně mění celá krajina, vznikají první pole a v jejich blízkosti také první trvalé osady.

Tuto fázi neolitické kolonizace můžeme na Plzeňsku doložit objevením vesnic s dlouhými domy v Plzni Křimicích a Liticích. Později se zde objevují také plochy, které jsou ohraničeny kruhovým příkopem. Tyto plochy nazýváme rondely.

Další změnu přináší počátek pozdní doby kamenné – eneolitu. Vynalezlo se oradlo, které sloužilo jako tažná síla pro dobytek.⁵ Díky tomuto vynálezu se mohlo zemědělství rozšířit i na půdy méně úrodné, třeba i do podhůří. Nově se objevují výšinná sídliště s malými chatkami.

Zhruba v polovině 3. tisíciletí se na Plzeňsku začala vytvářet chamská kultura. Vznikala příchodem nového obyvatelstva a díky novým kolonizačním vlnám. Tato kultura byla charakteristická především chovem dobytka. Právě ten sloužil jako jejich hlavní zdroj obživy. Sběr plodin a lov zvěře byl jen doplňkem. Pozůstatky této kultury se našly především v Plzni- Liticích, na Bílé hoře nebo v blízkosti Radyně. Chamská kultura zde patně žila až do počátků doby bronzové.⁶

Další zmínky o příchodu nového obyvatelstva na Plzeňsko máme až z doby bronzové. Jednalo se o zemědělce, kteří přišli z Podunají. Osídlovali především zemědělské polohy například v Plzni Vochově. Novinkou je stavění hradišť – Plzeň-Hradiště. Lidé začali poprvé vyrábět kovové nástroje, především z bronzu. V této době se začínají objevovat první mohyly. Mohylová kultura se u nás objevuje ve střední době bronzové. Nalezeno bylo mnoho mohylových pohřebišť. Na Plzeňsku například ve Starém Plzenci, Liticích, Radčicích, Vochově, Dýšíně či v Červeném Hrádku. Lidé do hrobů vkládali, jak bohatě zdobenou keramiku, tak i různé kovové výrobky či šperky (Příloha č. 1). Lid mohylové kultury se věnoval zemědělství. Zhruba ve stejné míře se jednalo o chov dobytka i o pěstování obilí – z této doby jsou nalezeny kamenná drtidla obilí.

Následující kulturou na našem území byla kultura milavečská. Vývoj osídlení dále pokračuje, ale nově v osadách převládají chaty obdélníkového půdorysu, které jsou zahlobené do země. Ke změně dochází i ve výzdobě nádob či šperků, nádoby mají nové tvary.

Nástup doby železné s sebou nese další významné změny ve společnosti. Z doby halštatské (starší fázi doby železné v 8. – 7. století př. n. l.) se znovu našla mohylová pohřebiště. Hroby některých náčelníků byly velmi bohatě vyzdobeny, v hrobech se kolikrát našel i celý vůz, byly však už zřetelné sociální rozdíly. Kromě těchto honosných hrobů se našly i velmi chudé hroby.⁷ Osídlení je v této době již vrcholné, známe téměř každý katastr.⁸ V některých

---

⁵ BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 11.

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž s. 12.

⁸ Tamtéž.

částech se stavěla mohutná hradiště, především v kotlinách bylo využito opevnění staré. V sídlišťích bychom mohli vidět chaty zahloubené do země a v nadzemní části kůlové hospodářské stavby.

Změny ve vývoji a působení zahraničních vlivů se odráží na vzniku nového výtvarného stylu – latéské kultury. Jejimi nositeli byli Keltové. Z pohřebišť, ve kterých se nacházely jak ploché žárové hroby, tak i kostrové, známe i novou výzdobu šperků, honosnou keramiku, jedinečné, ale i běžné předměty z prostředí venkova. V této době osídlení na Plzeňsku, ale i v celých západních Čechách trochu ubylo a to především z důvodu expanze Keltů ve 4. – 2. století př. n. l.). K rozvoji osídlení došlo opět až během mladší doby latéské ve 2. – 1. století př. n. l.). V této době byly Čechy osídleny kmenem Bójů, podle kterého vzniklo i pojmenování naší země – Bohemia. Kmeny osídlovaly hlavně místo s kvalitní půdou. Na Plzeňsku se jednalo například o Vochoz, Kozolupy nebo Vinice. V osadách převládaly stále podzemnice. Lidé využívali celou řadu železných nástrojů, například kleště, nůžky, kladiva či kosa, z nástrojů zemědělských pak převládaly rýče a radlice. Právě v této době dochází k velkému rozvoji řemesel a to především řemesla textilního, hrnčířského – díky hrnčířskému kruhu, nebo i k výrobě skla. S rozvojem řemesel se rozvíjí celkově i obchod a celá společnost. Dochází také k rozdělení do jednotlivých společenských vrstev.⁹ Také se již razily mince – v Kozolupech bylo naleziště zlatých duhovek. Společnost již znala písmo. V této době také vznikají keltská oppida, což byla první města.

Tento rychlý vývoj způsobený keltskou společností zastavil až sílící vliv Římanů z jihu a Germánů ze severu. Jelikož kmeny germánských Markomanů byli na nižší úrovni, co se kultury týče, celý vývoj se velmi zpomalil. Nástroje jako byl hrnčířský kruh, kosa byly zapomenuty, stejně tak jako i písmo nebo mince. Na nižší úrovni se ocitlo i zemědělství, ve kterém se vrátilo jen k háku a rádlu a kromě pěstování obilí a mrkve se věnovalo spíše chovu dobytka. Na rozdíl od Germánů železářská výroba Římanů byla stále na vysoké úrovni. Osady zůstávají stejné, jedná se především o podzemnice nebo hospodářské nadzemní kůlové stavby. Pohřbívalo se žárově a hroby byly většinou chudé.

V 5. – 7. století př. n. l. nastalo stěhování národů a s ním i řada převratných změn, které se však Plzně nijak zvlášť nedotkly.¹⁰

---

⁹ BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 13.

¹⁰ Tamtéž, s. 14.

Samotné osídlení Slovanů se plzeňské pánvi vyhýbalo docela dlouhou dobu. Tato poloha příliš nelákala, jelikož zde bylo velké množství řek, které se často vylévaly a způsobovaly tak bahnitou půdu, a také důvodu, že byla plzeňská pánev součástí pralesa v pohraničních horách. Plzeňskou pánev tehdy obklopovaly tyto kmeny – kmen Čechů na severovýchodě, kmen Lužanů na severu a severozápadě a kmen Doudlebů a jihu.¹¹

Vlna Slovanů přichází na Plzeňsko až v 7. – 8. století př. n. l. Osidlovali především místa u velkých řek, kde byla zároveň nejúrodnější půda. Jednalo se například o Vochovo nebo Roudnou. Až v průběhu času se osidlování rozšiřovalo i do okolních míst. Jelikož osady byly obklopeny slovanskými hradišti, vznikla v 8. – 12. století doba hradištní. Na Plzeňsku byla tato hradiště například v Bukovci, Starém Plzenci nebo Hradišti. Typická slovanská hradiště tvořily podzemnice, doplněné o rohovou pec a obilnice, až v pozdějších dobách se objevovaly také roubené či hrázděné stavby. Typická byla také slovanská keramika, která měla oválný až vejčitý tvar a nádoby byly zdobeny vlnicí. Změna nastala i v pohřbívání. Nejprve byly pohřby ploché žárové či mohylové, jako v dřívějších dobách, nově se však objevily i pohřby celých, nespálených těl. Hroby opět doplňovaly různé drobné dary. Co se zemědělství týká, převládalo pěstování obilí – především pšenice, prosa a ječmene, v menší míře i žito. Dále se pěstovalo ovoce, lesní plody, sbírali se ořechy či chmel. Choval se skot a vepř, o něco méně i kozy, ovce nebo drůbež. Zemědělci se věnovali také brtnictví či rybolovu, který představoval doplněk stravy. K dobré úrovni zemědělství určitě přispěla i výroba kvalitních železných nástrojů. Používaly se opět kosy, radlice či brány a řada dalších běžných nástrojů.¹²

V mladší době hradištní byla významným střediskem Plzeňska kotlina ve Starém Plzenci, kde byla vybudována velká osada pod hradištěm. Hrad v této době vlastnili již Přemyslovci a s postupem času se z něj stalo jedno z nejvýznamnějších správních středisek v celé zemi. Důkaz toho, že byla Plzeň důležitým a ukázkovým sídlištěm potvrzuje i zpráva z roku 992, kdy zdejší rušný obchodní život uchvátil i biskupa Vojtěcha, který se té doby vracel z exilu do Čech. Ve staré Plzni bylo v této době osm kostelů – tři z nich na hradě, což také dokazuje její význam. Nejstarší kamennou stavbou na našem území je dodnes rotunda sv. Petra, která pochází z 10. století a původně sloužila jako velkofarní kostel. Kromě Prahy se v žádném jiném městě tak velký počet kostelů nenacházel. K významnosti Plzně přispívá také počet úředníků, kteří v té době sídlili na hradě. Jednalo se například o kastelána – ten zastával

---

¹¹ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. (ed.). *Dějiny Plzně*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965, s. 21.

¹² Tamtéž.

funkci krajského správce, dále komorníka, sudího či vladaře.¹³ Důležité postavení Plzně nám dokazuje i ražba mincí z této doby. Nalezeny byly denáry knížete Jaromíra, které pocházely z 11. století a dále denáry vévody Václava ze 13. století. Mimořádné postavení staré Plzně začalo upadat až ke konci 13. století z důvodu zániku hradské soustavy, vzniku nového správního zřízení, nedostatku místa pro rozvoj či z dalších důvodů. Hrad ve staré Plzni byl postupně opuštěn, řídlo osídlení, které bylo postupně přesídleno do nové Plzně. Z dřívější staré Plzně tak vzniklo malé město, které bylo v 15. století pojmenováno Starý Plzenec, pod jehož názvem ho známe dodnes.¹⁴

1.2 Vznik Nové Plzně

Jelikož geografická poloha Staré Plzně nebyla příliš příznivá k tomu, aby zde mohlo být rozvinuto městské sídliště s centrem obchodu a řemeslné výroby, bylo třeba vybudovat v Plzeňské pánvi město nové. Právě Plzeňská pánev měla totiž důležité místo v hospodářském, ale i politickém či vojenském vývoji státu. Oproti jiným městům na Plzeňsku, jako jsou například Domažlice, Klatovy či Sušice, která vznikla ze starších sídlišť, vznikla Nová Plzeň poměrně pozdě. Řadí se mezi poslední založená královská města. K založení města totiž panovníka nevedly vojenské důvody, jako u ostatních měst na Plzeňsku, ale především důvody hospodářské. Plzeň měla zkrátka výhodnou polohu.¹⁵

Tato poloha pro správní středisko celého kraje byla nalezena zhruba osm kilometrů severozápadně a ležela na soutoku dvou řek – Mže a Radbuzy. Zároveň místo leželo na významné křižovatce obchodních cest norimberské, řezenské a saské.¹⁶

Na konci 13. století, patrně v roce 1295 se tedy tehdejší panovník Václav II. rozhodl postavit Novou Plzeň, ne již jako hrad, ale jako moderní opevněné město.¹⁷

---

¹³ BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 15.

¹⁴ Tamtéž, s. 16.

¹⁵ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. (ed.). *Dějiny Plzně*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965, s. 34.

¹⁶ BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 16.

¹⁷ LÁBEK, Ladislav. *Plzeňští zámečníci. Pohled do jejich života a práce*. Plzeň: Remeslnická beseda, 1947, s. 11.

Zakladatelem města Nové Plzně byl bezesporu král Václav II., ačkoli ten vydal pouze příkaz k jejímu založení. Samotným úkolem založit město však pověřil lokátora¹⁸ Jindřicha.¹⁹

Plzeň byla založena podle nejmodernějších zásad a opravdu tomu nebyly kladeny žádné překážky, vznikla na nezastavěné ploše. Jako důkaz je městský půdorys, který je zachovaný dodnes. Základem této vzácné středověké památky je pravidelné pravoúhlé schéma ulic. To pak na každé straně rovnoběžně probíhá s příslušnými frontami náměstí. Na východě schéma uhýbalo pouze mlýnské strouze, která vytékala z řeky Radbuzy. Z každého rohu náměstí vychází pravidelně se sbíhající ulice. Aby se vytvořilo velké náměstí, chyběly uprostřed plánu dva bloky domů. Tento způsob založení města byl u nás úplně nový. Kolem města byly vystavěny mohutné hradby a kvůli bezpečnosti je posiloval ještě promyšlený systém příkopů. Hradby zpevňovaly také dva kamenné kláštery – dominikánský na severu a františkánský na východě. Podle tehdejších pravidel měly právě kostely přiléhat k hradbám, aby je zpevňovaly. Na náměstí se mezitím zvedala stavba hlavního farního kostela. Výstavba města trvala několik let, nebyla zrovna jednoduchá a často ji provázely různé nepříjemnosti.²⁰

2 VÝVOJ ŘEMESEL

2.1 Pojem řemeslo a jeho význam

Jelikož se řemesly zabývám v celé své práci, zamyslela jsem se i nad tím, jaký má slovo řemeslo vlastně význam.

Pojem řemeslo můžeme chápat dvojitým způsobem. První význam charakterizuje Slovník spisovného jazyka českého takto:

„Činnost zabývající se výrobou různých předmětů denní potřeby, prováděním oprav a podobně, pomocí ručních nástrojů nebo jednoduchých strojů.“²¹

V různých publikacích se pak můžeme setkat s druhým významem slova, kde je řemeslo chápáno pouze jako činnost, kterou lidé provozovali především za účelem obživy.

---

¹⁸ Úředník, kterého panovník pověřil založením města.

¹⁹ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. (ed.). *Dějiny Plzně*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965, s. 36.

²⁰ Tamtéž, s. 37.

²¹ *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. Dostupné z <WWW: <http://ssjc.ujc.cas.cz>, heslo: „řemeslo“>. [cit. 2018-04-10].

2.2 Řemeslo a cechy ve středověku

V době raného středověku nejprve převažovalo naturální hospodářství, což znamenalo, že si lidé obstarávali obživu i vše potřebné sami. Veškerá práce od shánění surovin přes jejich úpravu až po jejich zhotovení byla obvykle zásluhou jednoho člověka. Lidé vyráběli jen takový počet výrobků, který sami potřebovali. Nepracovali z důvodu výtěžku, jelikož ještě nebylo možné výrobky prodávat, pracovali čistě jen pro svoji spotřebu. Už v této době byla většina výrobků řemeslně dokonalého a specializovaného charakteru, nešlo však ještě o řemeslnou výrobu v tom pravém slova smyslu.²² Jednalo se spíše o nucenou práci, jelikož lidé vyráběli, aby se užívali, a protože zhotovovali výrobky různých druhů, nemohli se v žádné z činností pořádně zdokonalit.²³

Později se v důsledku zakládání měst a stavění kamenných či cihlových domů začínají i řemesla více specializovat. Člověk už se nevěnuje všemu sám, ale začíná se soustředit pouze na jednu činnost, ve které se stále zlepšuje. Významný mezník vznikl oddělením zemědělství od řemesel. Zemědělství se totiž skládalo také z řady důležitých činností, všechny už však člověk sám dělat nezvládl.

Do nově vznikajících měst byli svoláváni cizí kupci a řemeslníci, aby se ve městech usadili natrvalo. Snahou panovníků bylo získat do měst co nejvyšší počet obyvatel, kteří by soustředěním se na výrobu jednoho druhu předmětu zdokonalili řemeslnou výrobu města a přispěli k obohacení trhů. Se zdokonalováním řemeslné výroby si totiž město zvyšovalo svůj politicko-hospodářský význam.²⁴

Právě lidé, kteří provozovali nějaké řemeslo, tvořili ve středověkých městech největší skupinu obyvatel. Tím, že se každý řemeslník specializoval na něco jiného, nabýval na důležitosti také směnný obchod. Ten se postupně stává ve středověké společnosti nezbytným. Středověká řemesla se dělila podle pracovní činnosti, materiálu, který se k výrobě používal, a výrobků, které vznikaly. Vzniklo hned několik skupin řemesel: potravinářská, řemesla oděvní, řemesla textilní, řemesla kožedělná, řemesla zpracovávající hlinu, řemesla zpracovávající

---

²² HÁLOVÁ – JAHODOVÁ, Cecilie. *Umění a život zapomenutých řemesel*. Praha: NČSVU, 1955, s. 36.

²³ Tamtéž, s. 46.

²⁴ WINTER, Zikmund. *Řemeslnictvo a živnosti 16. věku v Čechách*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1909, s. 48.

dřevo, kovodělná řemesla, řemesla stavební, umělecká řemesla, řemesla příslušející do drobných výrobních skupin.²⁵

2.3 Počátky plzeňských řemesel

Počátky řemesel v Plzni bychom mohli zaznamenat již kolem 10. století, tedy v době, kdy Plzeň, jako taková, ještě nestála. Kolébkou plzeňských řemesel byla totiž již zmiňovaná Stará Plzeň, dnešní Starý Plzenec. Se vznikem hradu jako správního střediska celého kraje a následným rozrůstáním podhradí s živým obchodním ruchem, zde bylo zapotřebí kromě úředníků i velké množství řemeslníků. Ti potom sloužili jak panovníkovi, tak i obyvatelstvu.

Stará Plzeň byla sice tržním místem, ale jak už bylo zmíněno, v druhé polovině 13. století její význam, stejně tak, jako význam hradu, postupně upadal. Řemeslníci se tedy soustřeďovali do nového města – Plzně.²⁶

2.3.1 Řemeslníci v Nové Plzni

Když vznikla Nová Plzeň, lokátor měl za úkol převedení všech důležitých pracovních sil do nového města. Jednalo se právě především o řemeslníky, neboť těch byla při výstavbě města nejvíce potřeba. Jelikož se jednalo o nařízení a řemeslníci byli poddanými krále, šli do města rádi, jelikož tento přesun pro ně měl jisté výhody. Stali se z nich měšťané, kteří mohli svoji živnost svobodně provozovat. Měli také různá práva a privilegia. Své výrobky pak mohli prodávat jak o výročních trzích, tak i dál do okolí města.²⁷

2.3.2 První plzeňské cechy

Řemeslníky jednoho řemesla nebo později i více navzájem podobných řemesel sdružovaly cechy. Samotný vznik cechů není ale do dnešní doby jednoznačně vysvětlen. Hlavním smyslem cechů bylo chránit řemeslníky na místním trhu. Tato ochrana se projevovala především v tom, že omezovala přístup k řemeslům, výrobu na sklad a určovala velikost

---

²⁵ JANOTKA, Miroslav – LINHART, Karel. *Zapomenutá řemesla: Vyprávění o lidech a věcech*. Praha: Svoboda, 1984, s. 192.

²⁶ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. (ed.). *Dějiny Plzně*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965, s. 34.

²⁷ LÁBEK, Ladislav. *Plzeňští zámečníci. Pohled do jejich života a práce*. Plzeň: Řemeslnická beseda, 1947, s. 11,12.

řemeslných dílen. Proto i schopní mistři měli problém s rozšířením své dílny, jelikož pravidla cechu, která mistry stavěla proti sobě, tomu bránila. Cechy hájily práva svých členů a korigovaly jak jejich vzájemné vztahy, tak i vztahy k městské radě nebo ostatním občanům. Dále také určovaly cenu výrobků a dohlížely na jejich jakost. Tyto vlastnosti, které z počátku pomáhaly řemeslníkům proti vyšším vrstvám, především bohatých obchodníků, měly však cechy jen na počátku, kdy byly opravdovým pokrokem. V době po husitských válkách došlo spíše k opaku a cechy byly už spíše brzdící silou.²⁸

Už brzy po tom, co došlo k založení Plzně, se dozvídáme také o prvním plzeňském cechu. Jednalo se o cech jednoho z nejpočetnějších plzeňských řemesel – cech řezníků. Tento řeznický cech v Plzni se řídil pravidly cechu pražských řezníků, o které si požádal. Tato pravidla jim následně musela odsouhlasit městská rada v Plzni a poté i král Jan, což se stalo roku 1341.

Pravidla byly přísná, stálo v nich například, že se tomuto řemeslu nemůže věnovat nikdo jiný, kdo není přijat do cechu. V okolí do hodiny od města se pak nesmělo sekat maso. Dále bylo stanoveno, že se do města nemůže dovážet syrové maso, ale pouze solené a že se maso smí sekat jen v masných krámech. Kontrolu nad těmito pravidly drželi starší cechovní, kteří také urovnávali spory mezi mistry a tovaryši nebo mistry a městem. Pokud nastala situace, kdy si nebyli s řešením sporu jistí, obraceli se na cech řezníků ve Starém Městě pražském. Jeden takový dopis, kdy cechovní žádali o radu cech pražský, se dochoval z roku 1416. Řezníci z Plzně se tenkrát ptali, jak mají řešit situaci, kdy se chce tovaryš věnovat tomuto řemeslu, ale nemá k tomu oprávnění. Pražští řezníci na tento dopis odpovídali, že se tovaryš nemůže věnovat řemeslu ani v případě, kdy by si vzal za ženu dceru nebo vdovu téhož cechu, jelikož sňatkem by pak žena ztratila k tomuto řemeslu práva.

Roku 1380 se v Plzni objevuje ještě cech soukeníků, ale rozhodně v této době vznikaly i další cechy, ačkoli o nich máme zmínky až z pozdějších dob. Na konci 15. století jsou známy cechy hrncířů, sladovníků, koželuhů, pekařů, krejčích, postřihačů, ševců, bečvářů, zlatníků nebo třeba zámečníků. Roku 1488 pak také společný cech řemeslníků, kteří se věnovali

---

²⁸ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. *Dějiny Plzně*. (ed.). Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965, s. 46.

zpracování kovů, jako byli například nožíři, mečíři, kováři a jiní. Z tohoto období tedy známe celkem 13 cechů, kterých postupem času ještě přibývalo.²⁹

2.3.3 Plzeňský obchod

Obchod patřil od počátku zakládání měst k nejdůležitějším faktorům pro samotný vznik města. Jednalo se vlastně o směnu zboží. Můžeme říci, že obchod ve středověké Plzni existoval dohromady ve třech podobách. První formou a zároveň tou nejsnadnější byl přímý prodej výrobků od řemeslníků v jejich dílnách. Tyto dílny byly tedy také drobnými prodejny.³⁰ V období středověku měly tyto prodejny většinou podobu klenutých oken – polovinou z nich se do krámků vcházelo, v druhé části se nacházela kamenná plotna, na kterou řemeslníci vykládali nabízené zboží. V Plzni můžeme takový typ středověkého krámků vidět dodnes v Perlové ulici č. 4. Některé zboží se každý den prodávalo na stejném místě, jednalo se například o pečivo, které se prodávalo v chlebných lavicích na plzeňském náměstí, nebo o maso. To se původně prodávalo také na náměstí, ale pouze do roku 1392, poté byli krámkové řezníků zbořeny a řezníci začali své zboží nově nabízet v masných krámech, které sloužili jako prodejna a zároveň jako jatky. Budova původních masných krámků stojí dodnes v Pražské ulici a nyní slouží tyto prostory jako galerie.

Druhým typem obchodu, sloužícího především pro běžný nákup surovin či řemeslných výrobků byl týdenní trh, který se konal pravidelně v sobotu na plzeňském náměstí. Lidé z venkovů vozili na trh hlavně obilí a zároveň si vždy nakoupili potřebné zboží.

Posledním, třetím typem obchodu byl už obchod vlastní, který již byl součástí výroby, ale sloužil výhradně pro prodej zboží. Tomuto typu obchodu se věnovali kupci, kteří kupovali zboží a výrobky od řemeslníků, zemědělců nebo také ostatních kupců a následně ho dodávali lidem, často i do vzdáleného okolí. Kupci dobře znali místa, kde je po daném zboží velká poptávka a mohli nasadit i vyšší cenu. Takový typ podnikání s sebou tehdy, vzhledem k nejistotě cest, nesl velká rizika, ale pro kupce byl tento obchod velmi výnosný a vždy patřili k jedněm z nejbohatších měšťanů.³¹

---

²⁹ BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 39.

³⁰ BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 69.

³¹ Tamtéž, s. 70.

3 PŘEHLED ŘEMESEL V PLZNI V 15. STOLETÍ

3.1 Řemesla potravinářská

Patřila k nejpočetnějším řemeslům vůbec. Radíme sem pekaře, perníkáře, mlynáře, řezníky, rybáře, sladovníky, pivovarníky, a také krčmáře a šenkýře.

Nejpočetnější skupinou řemeslníků v Plzni byli sladovníci. Ti vyráběli slad, základ pro vaření piva. V Plzni bylo v tu dobu celkem 26 sladoven, nacházely se v městských domech, ale i v chalupách na předměstí. Samotné vaření piva pak měli na rozdíl od sladovníků na starost pivovarníci, dnešní sládci. Na tuto činnost však spíše jen dohlíželi a řídili ji v pivováře. Měli totiž na pomoc vždy několik dělníků. V Plzni bylo 17 pivovarů, nejvíce na Skvrňanském předměstí a u Radbuzy, v dnešních sadech 5. května blízko nemocnice.

Druhým nejpočetnějším řemeslem v Plzni byli řezníci. Starali se o bourání, zpracování a prodej masa. Jak už bylo zmíněno, maso původně prodávali na náměstí a od roku 1392 v masných krámech. Prodejem ryb se pak živili rybáři. Tato skupina řemeslníků bydlela v domech ve speciální čtvrti, nazývané Rybáře. Tyto domky stály za městskou hradbou u mlýnské strouhy, mezi masnými krámy a františkánským klášteřem.

Dalším řemeslem, patřícím mezi potravinářské byli mlynáři. Počet mlynářů se odvíjel od počtu mlýnů ve městě. V této době byly v Plzni celkem 4 mlýny. První stál před Pražskou bránou, nazýval se Veliký, později Panský a byl to největší mlýn ve městě. Druhý stál na řece Mži před Malickou bránou. Třetím mlýnem byl Podhorní na Mži, později měl ještě několik jmen, nakonec se mu však říkalo Kalikovský, což známe dodnes. Poslední mlýn stál pod šibenicí na Radbuze, brzy však zanikl. Z mouky se peklo pečivo, především chléb, což měli na starosti pekaři. Od těch se postupně odloučili ještě perníkáři. Pekaři své výrobky prodávali na chlebných lavicích, které bývaly na náměstí do r. 1392

Mezi poslední skupinu řemeslníků patřili krčmáři, kteří se věnovali prodeji nápojů, a šenkýři, kteří na rozdíl od krčmářů prodávali pouze pivo v šenku.³²

---

³² BĚLOHLÁVEK, Miloslav.(ed.). *Dějiny Plzně*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965, s. 40.

3.2 Řemesla oděvní

Oděvní řemesla patřila již od založení města Plzně k řemeslům nejpočetněji zastoupeným, hned po řemeslu potravinářském a stavebním, a to jak profesionálně, tak počtem řemeslníků. Produkty oděvního řemesla zajišťovaly městu nejen spotřebu, ale i vývoz do okolí a do zahraničí.³³

Nejpočetnější skupinou oděvního řemesla byli jednoznačně ševci, kteří vyráběli obuv. Patřili k nim ještě příštipkáři, což byla skupina ševců, kteří se specializovali na opravu staré obuvi.

K oděvnímu řemeslu patřili dále krejčí. Ti se věnovali výrobě základních součástí oděvu. Od tohoto řemesla se pak odštěpují další specializovaná řemesla. Z těchto řemesel se však v Plzni vyskytovali pouze vetešníci, zabývající se opravou starých oděvů, a kožešníci. Právě kožešníci si velmi konkurovali s krejčími. Kožešníci vyráběli oděvy z kožešin, ty byly v té době velice módní a oblíbené, proto bylo o toto řemeslo zájem. Zájem obyvatelstva rostl také o klobouky a pásy, proto byli žádanými řemeslníky také kloboučníci a pasíři.

Mezi oděvní řemeslníky se řadili nakonec ještě tobolečníci, kteří se specializovali na výrobu tobolek.

3.3 Řemesla textilní

Největší zastoupení zde měli soukeníci, kteří zároveň patřili mezi třetí nejpočetnější skupinu řemeslníků v Plzni, hned vedle sladovníků a řezníků. Soukeníci vyráběli sukno. Plzeňské bílé sukno bylo velmi vyhledávaným výrobkem na zahraničním trhu, především v Rakousku. Přestože kvalita byla horší, cena byla velmi příznivá. Soukenické rámy se nacházely na Skvrňanském předměstí.³⁴

Specifický vývoj v Plzni zaujímal tkalcovství, které se původně provozovalo na venkově. Jelikož stále narůstala spotřeba plátna, měli tkalci možnost zakládat své dílny i ve městě. Nejprve je měli na předměstí, později už uvnitř městských hradeb, čímž se stali městskými

---

³³ BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 46.

³⁴ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. (ed.). *Dějiny Plzně*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965, s. 41,42.

tkalci. Časem si mohli dovolit zaměstnávat i pomocné síly, jímž byli učňové a tovaryši. Tím na přelomu 15. a 16. století vytvořili tkalci samostatný cech.³⁵

Do skupiny textilních řemesel patřili ještě postřihači, kterých bylo potřeba v konečné fázi výroby sukna, jelikož celé sukno zastříhovali.³⁶

3.4 Řemesla kožedělná

Tato skupina řemesel, která se věnovala zpracování kůže a kožešin, prodělávala podobný vývoj jako tkalci.³⁷ Patřili sem koželuzi, kterým se také někdy říkalo smrad'aři. Ti zpracovávali surovou kůži. Na tuto práci měli své dílny, ty stály mezi mlýnskou strouhou a Radbuzou, tehdy se tomu místo říkalo Špitálské předměstí, dnes ho známe pod názvem U zvonu. Součástí koželuhů byli také barvíři, kteří barvili kůži nejrůznějšími způsoby.

Dále do řemesel kožedělných patřili sedláři, vyrábějící koňská sedla, a řemenáři, kteří se věnovali výrobě řemenů.

3.5 Řemesla zpracovávající dřevo

Mezi řemeslníky, kteří se věnovali zpracování dřeva, řadíme jako první truhláře. Truhláři, stejně jako dnes, vyráběli nábytek, i když v této době se zabývali především výrobou truhel, z čehož vznikl jejich název.

K dalším skupinám řemeslníků patřili koláři, kteří se věnovali zhotovování kol a vozů, bečváři, vyrábějící sudy a bečky, češíři, kteří vyráběli číše ze dřeva, nebo třeba stělcí a lučištníci.

3.6 Řemesla kovodělná

Velmi početným řemeslem byli kováři. Jejich výrobky byly velmi potřebné, nevyužívaly se jen ve městě, ale také na venkově při zemědělské výrobě. Kovářům byli podobní zámečníci,

---

³⁵ BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 46.

³⁶ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. (ed.). *Dějiny Plzně*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965; s. 42.

³⁷ BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 46.

kteří se však specializovali spíše na stavební zámečnictví. Výrobky z kovů pak vyráběli kotláři, kteří zhotovovali kotle především z mědi, nožíři a mečíři.

Zpracováváním drahých kovů se zabývali zlatníci. Ti vyráběli šperky, ale i různé ozdoby, kalichy a jiné předměty jak ze zlata, tak i z dalších drahých kovů

3.7 Řemesla stavební

Nepostradatelnými řemeslníky při výstavbě nového města byli rozhodně kameníci. Ačkoli je jejich řemeslo pojmenováno podle opracování kamene, jednalo se spíše o stavitele jako takové. Vždy měli významné společenské postavení, uvádějí se jako mistři. Významnými kameníky zde byli mistři: Hanuš z Jindřichova Hradce, Jindřich, Petr tesák nebo Jakub kameník. K pomocným silám kameníků patřili ještě lamači kamene.

Dále sem řadíme cihláře, kteří se věnovali výrobě cihel. Cihly vyráběli v cihelnách. Tehdejší cihelna stála na Litickém předměstí.

Posledními zástupci řemesel stavebních byli dlaždiči. Toto řemeslo bylo ve středověkých městech ve 14. a 15. stoletím hodně vzácné. Ulice ve městech proto byly jen zřídka kdy dlážděné. Tehdejší Plzeň jednoho dlaždiče měla a můžeme doložit, že ostatní města žádala o jeho zapůjčení.

3.8 Řemesla zpracovávající hlínu

Hlínu zpracovávali hrnčíři. Vyráběli z ní především hrnce, ale i jiné hliněné nádoby. Jejich dílny se nacházely hned u domů, ve kterých žily. Ty stávaly před Litickou bránou na předměstí.

3.9 Řemesla umělecká

Přestože se jedná spíše o umělce, řadíme do této skupiny malíře, protože ti byli ve středověku řazeni také k řemeslníkům. Byli dost bohatí. Např. malíř Vít si mohl dovolit nechat na svém pozemku postavit kostel sv. Mikuláše. K dalším malířům zde patřil např. Oldřich, Martin a Lvík.

Dále sem patří ještě iluminátor. Název tohoto řemeslníka je podle iluminací – drobných obrázků, které maloval do knih. V Plzni žil pouze jeden iluminátor a byl jím Petr Peš.

3.10 Řemesla drobných skupin

Mezi drobné řemeslníky řadíme provazníky, holiče a lazebníky. Lazebníci měli na starost správu lázní, ty zde byly velmi oblíbené a nacházely se zde hned troje lázně: první u ulice Dřevěné, druhé u ulice Zbrojnické a třetí nalevo od Pražské brány.³⁸

4 MĚSTSKÉ TRHY

Právo k jarmarkům ve středověkých městech udílel král. Města tehdy mívala obvykle dva trhy ročně, jeden na jaře, jeden v zimě. Právě kvůli ročnímu období, ve kterém se trhy konaly, se jim říkalo jarmark teplý a studený. Tento výroční trh byl nejsvobodnějším trhem ze všech. Účastnili se ho trhovci všech řemesel a živností, sjížděli se z různých měst, kolikrát i z měst zahraničních.³⁹ Do Plzně pak především mnoho obchodníků z Německa. Trhy zde byly opravdu velmi živé, což nám mohou dokázat i naleziště mincí z této doby.

Roku 1341 vydal král Jan Lucemburský speciální privilegium, které potvrzovalo dřívější výsady, především tu, že Plzeň nemusela platit clo a mýto v Domažlicích a dále bylo rozšířeno ještě o cestu, která vedla přes Přimdu a Tachov. Toto osvobození od cla a mýta se týkalo hlavně výrobků, které se z Plzně nejvíce vyváželi, tedy především bílého sukna nebo vína.⁴⁰

Plzeňští se účastnili zahraničních trhů, vyváželi do ciziny již zmíněné bílé sukno a do širšího okolí pak také pivo. Dále obchodovali s hovězím dobytkem, který prodávali především v Bavorsku. Na trhu domácím pak obchodníci prodávali plodiny, živočišné produkty, potraviny nebo nápoje. Jednalo se hlavně o obilí, bílý chléb, koláče (dříve se jim říkalo calty), ovoce a zeleninu, jak naši, tak i zahraniční, především jižní ovoce jako například citrusové plody, rozinky, fíky, mandle a ořechy. Na trzích se dala koupit i rýže nebo cizí perníky. Ze

---

³⁸ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. (ed.). *Dějiny Plzně*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965, s. 42,43.

³⁹ WINTER, Zikmund – ROYT, Jan – HAVEL, Rudolf. *Zlatá doba měst českých*. Praha: Odeon, 1991, s. 99.

⁴⁰ BRZÁK, Jan. *Vznik a vývoj plzeňského pohostinství (zajímavosti o hospodách, o pití a jídle v uplynulém miléniu)*. Plzeň: Uni, 2001, s. 7.

zahraničí se dovážela i vína, především z Řecka a Rýnska. Obchodovalo se s drůbeží, ale i s divokými ptáky, jako byli holubi, drozdi, tetřevi nebo jestřábi. Obchodovalo se s živočišnými produkty, jako bylo maso, máslo a sádlo, ale také ryby, ať už z plzeňských rybníků nebo ze sousedních. Jednalo se hlavně o kapry a štiky, ale prodávali se také herinci nebo ryby sušené. Na trzích se obchodovalo i s různými lahůdkami, jako byl třeba turecký med, cukr, kapary nebo hořčice, ale také různé druhy koření – pepř, zázvor, šafrán, hřebíček nebo muškát.⁴¹

4.1 Výroční trh

Pro vývoj plzeňského obchodu bylo velmi zásadní privilegium Karla IV. z roku 1363., který Plzni udělil konání prvního výročního trhu.⁴² Jednalo se o největší městský trh, jarmark.⁴³ V Plzni se první výroční trh konal 1. května tohoto roku a trval osm dnů před svatým Bartolomějem a následujících osm dnů po něm.⁴⁴

Výhodou výročních trhů bylo spojení s obchodním světem a také příležitost k velkým nákupům. Trhovci prodávali i cizí výrobky, které ve městech nebyly běžně k sehnání. Výroční trhy měly velkou obchodní úlohu, ale sloužily také jako místní slavnosti. Lidé se vždy na jarmarky velice těšili. Trhy trvaly většinou týden, někdy i čtrnáct dnů. Již několik dní před zahájením trhů stavěli tesaři na náměstí dřevěné stánky. Předem bylo dáno, v které řadě na trzích bude stát které řemeslo, ale těsně před zahájením trhů si ještě trhovci rozdělovali jednotlivé krámky. To, komu připadne přednější krám, určil los.

Jarmark byl zahájen vždy zvonem a také praporem, který stál na náměstí, i na městských věžích. Lidé se už od brzkého rána shromažďovali v uličkách mezi stánky. Všude ve městě byl ruch a pohyb se pořád zvyšoval. Nejvíce lidí bylo ve městech v odpoledních hodinách. Měšťané i venkované si zboží prohlíželi, smlouvali a nakupovali. Trh byl sice svobodný, ale prodávané zboží podléhalo kontrole. To se týkalo především zahraničních obchodníků nebo obchodníků z jiných měst. Místní mistři chodili od stánku ke stánku, a pokud se jim nějaké zboží nezdálo, trhovcům ho zabavili. Někdy se tak dělo i z čisté závisti. Na kontrolu chodili

---

⁴¹ BRZÁK, Jan. *Vznik a vývoj plzeňského pohostinství (zajímavosti o hospodách, o pití a jídle v uplynulém miléniu)*. Plzeň: Uni, 2001, s. 7.

⁴² Tamtéž, s. 8.

⁴³ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. (ed.). *Dějiny Plzně*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965, s. 40.

⁴⁴ BRZÁK, Jan. *Vznik a vývoj plzeňského pohostinství (zajímavosti o hospodách, o pití a jídle v uplynulém miléniu)*. Plzeň: Uni, 2001, s. 8.

také vybraní konšelé, kteří pro změnu dohlíželi na lokte a váhy, aby trhovci lidi nešidili. S tím byli často potíže, jelikož ani v Čechách ani v cizích zemích se neužívali všude stejné míry. Na jarmarcích tak docházelo k častým hádkám a nepokojům, ačkoli trh měl být místem klidným.⁴⁵

Konec jarmarku ohlásil opět zvon a prapory se z náměstí i z věží sundali. Někteří trhovci se ke svým domovům rozjeli ještě ten večer, jiní až ráno. Tesaři následně opět rozebrali stánky a náměstí se vrátilo do původního stavu.⁴⁶

5 VYBRANÁ PLZEŇSKÁ ŘEMESLA

5.1 Zámečníci v Plzni

První zmínky o kovozpracujících řemeslech v Plzni pochází ze 14. století, kdy byl podle listin prvním kovopracovníkem na tomto území kovář Blažek. Dále v Plzni v této době mezi lety 1400 -1420 žilo zhruba 70 řemeslníků, kteří obráběli kovy.

Samotné řemeslo zámečnické objasňuje už jeho název. Začalo se rozvíjet společně se vznikem zámků. V dřívější době byla totiž většina domů pouze na závoru na vratech. Tu zhotovoval kovář. S postupným zbohatnutím měšťanů se zvyšovala i pozornost věnovaná ochraně jeho majetku, tudíž i uzamykání domů či truhel.⁴⁷ Proto vznikly zámky, od nichž mohli mít měšťané klíče neustále při sobě, takže truhlu či dům nemohl nikdo snadno odemknout. I samotné zámky byly postupem času čím dál tím složitější. Mistři kladli důraz i na to, jak zámky vypadají, proto je velmi často různě zdobili, dávali jim různé tvary. V těchto činnostech pak mezi sebou soupeřili, uplatňovali svoji jedinečnost a toužili po tom, přinést něco nového a originálního. Právě všechny tyto činnosti měly za důsledek rozvoj zámečnického řemesla.⁴⁸

Dobře odvedenou a promyšlenou prací rostlo i sebevědomí mistrů. Rostla i jejich touha seskupit se do odborných organizací.⁴⁹ Nejprve se jednalo o čistě náboženský význam. Mistři se sdružovali při různých církevních svátcích a slavnostech, ale také například při pohřbech

---

⁴⁵ WINTER, Zikmund – ROYT, Jan – HAVEL, Rudolf. *Zlatá doba měst českých*. Praha: Odeon, 1991, s. 100.

⁴⁶ Tamtéž s. 102.

⁴⁷ LÁBEK, Ladislav. *Plzeňští zámečníci. Pohled do jejich života a práce*. Plzeň: Řemeslnická beseda, 1947, s. 15.

⁴⁸ Tamtéž s. 16.

⁴⁹ Tamtéž.

některého ze svých členů. Od tohoto náboženského seskupování byl už pak jen pouhý krok ke společenské oboustrannosti, k podpoře jednotlivých členů a k vzájemné spolupráci a pomoci. Jejich držení při sobě bylo zpečetěno především v dobách válečných. Když město obleželi husité, řemeslníci všeho nechali a šli hájit své město. Řemeslná bratrstva nevznikla pouze ve městech, ale také na některých venkovech a kromě zámečnicků je zakládali například také řezníci nebo soukeníci.⁵⁰

Z období před husitskými válkami se dochovala například práce zámečnicků na kostele sv. Bartoloměje. Konkrétně v původní klenotnici, ke které vede točité schodiště. Schodiště je z každé strany uzavřeno mohutnými dveřmi, které jsou zdobeny kováním. Dveře, které se nacházejí dole, mají doposud zachovalý zámek, u horních dveří zámek chybí. V klenotnici jsou dále k vidění kovové mříže z období gotiky, které jsou k vidění v úzkých oknech.⁵¹

Po husitských válkách rozvoj řemesel rostl ještě rychleji. Řemeslníci se nesdružovali už jen z náboženských důvodů, ale také z důvodů hospodářských. Z původních bratrstev se tak postupně stávaly řemeslné cechy, které musela nejprve odsouhlasit rada města. Po schválení městské rady se tak staly závaznými a byly velmi přísně hlídány. Byli to právě zámečníci, kteří mezi prvními přeměnili své bratrstvo na cech. Konkrétně se tomu stalo v roce 1488. Členové nebyli pouze zámečníci, ale připravili k sobě i jiné řemeslníky podobného oboru jako například mečiře, nožiře, brníře, konváře, sedláře a uzdaře.⁵²

Nově vznikající cechy s sebou nesly i různé nepokoje a odpor ze strany společnosti. Bylo tomu tak za vlády Václava II. a také Karla IV., kdy byl dokonce vznik cechů zakázán. Povoleny byly až po husitských válkách, kdy se řemeslníci těchto válek vojensky účastnili, a po kterých se i městská rada o něco více dostala z královského vlivu.

Jelikož Plzeň byla nejmladším městem, měla speciální přízeň krále, proto tu mohli řemeslníci později spolurozhodovat a často byli přizváni i k různým úřadům a jednáním.⁵³

Veškeré spory či jiné potřeby daného řemesla řešila cechovní shromáždění. Jednalo se o velmi slavnostní, ale také náboženskou akci, jelikož všechna jednání, nebo alespoň jejich základ byl hluboce náboženský. V této době začaly postupně vznikat i cechovní pokladnice, protože právě na těchto jednáních se vybíraly různé pokuty nebo se shromažďovaly příjmy,

---

⁵⁰ LÁBEK, Ladislav. *Plzeňští zámečníci. Pohled do jejich života a práce*. Plzeň: Řemeslnická beseda, 1947, s. 17.

⁵¹ Tamtéž, s. 20.

⁵² Tamtéž, s. 21.

⁵³ Tamtéž, s. 22.

keré bylo potřeba někam ukládat. Pokud nastala situace, že se spor na tomto shromáždění nedal vyřešit, nebo se jednalo o některá z nových cechovních pravidel, řešil pak tento spor speciální vrchní cech v Praze, který byl založen někdy koncem 15. století.⁵⁴ Taková situace nastala párkrát i u plzeňských zámečníků, ale i přesto byli mistři zámečníci většinou dobrými zaměstnavateli s lidským přístupem a smyslem pro spravedlnost. Bohužel z tohoto období nemáme o mistrech příliš informací. Můžeme říci, že se samotný název zámečník ještě nepoužíval tak často, což dokazuje fakt, že v letech 1439 – 1445 uváděl mistr Šimon někdy jako zámečník a jindy jako kovář. Mezi další mistry zámečnického řemesla patřil v této době ještě mistr Mikuláš, Oldřich, Václav a mistr Jiřík Hekal.⁵⁵

S postupným vývojem zámečnického řemesla vznikl i nápad přesunout zámečnické dílny blíže k hradbám města, aby se zabránilo nebezpečí požáru. V Plzni k tomuto kroku došlo až o něco později než v jiných městech, protože se zde našla jiné vhodné místo a to při ohradní zdi hřbitova, který byl okolo kostela sv. Bartoloměje na plzeňském náměstí. Kromě zámečníků zde měli dílny také jehláři a cvokaři.

Práce z této doby jsou podobné jako ty z doby předešlé, ale zdobení je už o něco složitější a je ho více. Například dveře jsou stejně jako dříve kovány křížovými pásy, ale polích, která jsou prázdná, můžeme vidět vytepané motivy lvů či dvojhlavých orlů a na pásech ještě bohaté nýty s ozdobnými hlavicemi. Tyto dveře se dochovaly troje, a to z Říhovského domu, z domu u Růžence a domu U Božího oka na plzeňském náměstí.⁵⁶ Mezi další dochované památky z této doby řadíme i zámek k velké gotické truhle, která stála v bývalé pokladnici v kostele svatého Bartoloměje. Právě tento zámek se jako jediný dochoval a je tak důkazem pozdně gotických prací zámečníků, ostatní zámky bohužel s postupem času zmizely a na jejich místě zůstaly jen prázdné otvory.

Umělecké zámečnické práce nebyly k vidění jen v kostelech, ale také v řadě měšťanských domů.

V 15. století se pak začala rozvíjet i technická stránka předmětů, vynalezlo se například zámkové péro, které má za příčinu vznik členitých závor.⁵⁷ Složitější byly také klíče, jejich zuby a klíčová oka, která měla ozdobný, gotický tvar. V této době dále můžeme vidět také

---

⁵⁴ LÁBEK, Ladislav. *Plzeňští zámečníci. Pohled do jejich života a práce*. Plzeň: Řemeslnická beseda, 1947, s. 25.

⁵⁵ Tamtéž, s. 26.

⁵⁶ Tamtéž, s. 27.

⁵⁷ Tamtéž, s. 28.

první klepadla na vratech. Dochovalo se však bohužel jen jedno, které je dodnes k vidění v Umělecko-průmyslovém muzeu.⁵⁸

Největší rozvoj zažívá řemeslná práce v dobách renesance. Proto tato doba bývá také často nazývána zlatou dobou řemesel. Je tomu tak především díky bohatnutí a zámožnosti měšťanů, které se projevuje například v přepychovém bydlení nebo i ve stylu oblékání. Lidé měli v tomto období velice vytríbený smysl pro umění a tvořivost.

Právě Plzeň byla jedním z prvních měst, kde se tento nový umělecký směr ujal a to hlavně z důvodu, že se město vyhnulo válečným škodám a stalo se cílem prvního nájezdu Vlachů v polovině 16. století. Ti přinesli nový umělecký sloh na sever, ale cestou pro ně byla Plzeň první zastávkou a zároveň i atraktivním místem. Dodnes můžeme výsledky vlašských stavitelů vidět na plzeňských stavbách. Jednou z hlavních památek z období renesance je překrásná budova radnice na plzeňském náměstí, ale také hojné portály na měšťanských domech, které jsou taktéž ozdobou města.

Za staviteli, kteří budovali, stálo velké množství řemeslníků, kterých bylo při těchto pracích třeba. Právě zámečníci zauímají mezi těmito řemeslníky první místo. Oproti úzkým a ostrým tvarům, které můžeme vidět v období gotiky, se nově se objevují tvary široké a zaoblené. Tyto tvary se uplatňují například na dveřích a vchodech do domů, které jsou nově doplněny i světlíky vyplněné mřížemi, dále také na oknech nebo schodištích.

Jelikož roste potřeba různého druhu prací, roste i počet řemeslných odvětví. S tím narůstá i počet mistrů jednotlivých řemesel a dochází k ostrým bojům. Ty se ještě stupňují s příchodem cizinců do měst a dochází i k soubojům národností. V cechovním sdružení tak začíná prvně převládat stránka existenční nad tou náboženskou. Roku 1524 přichází plzeňští zámečníci s novými cechovními pravidly, o která si požádali u vrchního cechu v Praze. Mimo jiné je v nich nově stanoveno, že každý, kdo se chce zámečnickému řemeslu věnovat, prošel zkouškou u cech-mistra. Dále například také to, že nově začínající řemeslníci nejprve zhotoví tři kusy výrobků, aby dokázal, že je schopný zámečnické řemeslo vykonávat, že žádný mistr nebude podvádět, nebo to, že pokud mistr opustí město a nevrátí se zpět do jednoho roku, nebude pak znovu do cechu přijat, pokud by ho o to někdo sám nepožádal.⁵⁹

---

⁵⁸ LÁBEK, Ladislav. *Plzeňští zámečníci. Pohled do jejich života a práce*. Plzeň: Řemeslnická beseda, 1947, s. 29.

⁵⁹ Tamtéž, s. 32,33.

5.2 Počátky plzeňského pivovarnictví

Pivovarnictví patřilo již od začátku rozvoje hospodářského života ve městech k velmi důležité a také výnosné živnosti.⁶⁰ Pivovarnictví v Plzni je stejně staré jako samotné město. Nejstarší zmínka o tom, že v Plzni existoval pivovar a sladovna je již z roku 1307, tedy poměrně krátce po vzniku samotné Plzně. Obě budovy stály na předměstí, kam se ve středověku, především kvůli bezpečnosti, pivovary a sladovny umísťovaly.

Právo k výrobě sladu a piva měli původně všichni občané ve městě. Během 14. století se však toto právo omezilo jen na měšťany, kteří vlastnili dům uvnitř městských hradeb a patřili tak mezi plnoprávné měšťany, tzv. právovárečníky. Jen velmi zřídka měli právo vařit pivo i nájemníci domů ve městě. Vařit pivo mohl tedy kdokoli z měšťanů a nezáleželo na tom, jakému řemeslu se věnuje. Vaření piva bylo zkrátka svobodné podnikání, proto tato činnost nebyla cechovně usměrňována.⁶¹ Pivovar a sladovnu mohl mít každý dům.⁶² Jelikož se v těchto domech nevyrábělo pivo ve velkém, jednalo se většinou o malé a drobné provozovny.

V době předhusitské v Plzni existovalo celkem 17 pivovarů a 26 sladoven, z čehož můžeme poznat, že pivovar nebo sladovnu každý občan města nevlastnil. Tyto provozovny měla zhruba desetina obyvatelstva a zbytek vařil pivo u svých bohatších sousedů.

S výrobou piva souvisela i celá řada dalších řemeslných činností. Kromě pivovarníků a sladovníků byla potřeba například mlynářů, spělačů či šrotýřů⁶³ nebo bednářů. Proces výroby piva se totiž rozděloval na tři základní etapy. Jednalo se o výrobu sladu, jeho následné semletí a nakonec samotné vaření sladu. Odpovědnost za vaření piva měli především sladovníci a zároveň měli i výsadní postavení při tomto procesu. Vzhledem k tomu, že slad byl základní surovinou pro výrobu piva, záleželo na jeho jakosti.

Sladovníci, kterým patřila sladovna i pivovar, vařili pivo chudším měšťanům. Říkalo se, že byli jejich nákladníky. Sladovníci nakupovali obilí na trzích, následně je skladovali a v dobách, kdy bylo obilí drahé, slad s poměrně velkým ziskem prodávali. Pivovarníci, kteří

---

⁶⁰ JANÁČEK, Josef. *Pivovarnictví v českých královských městech v 16. století*.

Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1959, s. 4.

⁶¹ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. (ed.). *Dějiny Plzně*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965, s. 44.

⁶² BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 85.

⁶³ Řemeslníci, kteří dopravovali vyrobený slad v pytlích ze sladoven do pivovaru a rozváželi mladinu z pivovarů do domů měšťanů.

byli podstatně chudší, čekali na dodání sladu a poté z něho vařili pivo. Nebyli na to však sami, měli celou řadu pomocných sil. Mezi nejchudší řemeslníky, podílející se na výrobě piva, byli již zmínění spělači či šrotýři. Ti se však v Plzni v době předhusitské ještě nevyskytovali. Když bylo pivo hotové, mohli ho sladovníci prodávat buď ve svém vlastním domě, který byl označen příslušným znamením nebo někdy jen věncem, nebo ho přenechali šenkýřům, kteří pivo prodávali ve svém šenku.

Od konce 15. století začalo pivo vyrábět také samotné město. Aby byla uspokojena stále rostoucí spotřeba piva, byl na pomezí 15. a 16. století postaven druhý městský pivovar, který se nazýval panský. Produkce tohoto pivovaru byla především pro hospody, které se nacházely na městských statcích.⁶⁴

Plzeňské pivo se už od počátků vyváželo do dalekého okolí, i když jeho výborná pověst se dostavila až mnohem později.⁶⁵

5.3 Řemeslná medicína v Plzni

Společně s vývojem přírody a zkušenostmi lidí s různými rostlinami se vyvíjelo také léčitelství. Nejprve se lidé věnovali samoléčitelství na základě magie a různých náboženských představ, při kterém využívali léčivých bylin a prostředků získaných z přírody. Pozdější nástroje určené pro medicínu si nejprve vytvářeli sami rolníci, tudíž nebyla potřeba samostatného specializovaného řemeslníka. Takto tomu bylo až do dob, kdy vznikaly nejstarší města.

Počátky léčitelství v Nové Plzni byly tedy téměř na nulové úrovni. Vypadaly tak, že lidé spoléhali na samoléčitelství, případně věřili léčbě ne příliš zkušených a vzdělaných léčitelů, kteří při léčení využívali různých modliteb, pověr, magií a výjimečně léčivých rostlin. S využíváním ostrých nástrojů se začaly rozvíjet i léčitelské praktiky, a to především ty chirurgické. Léčitelská řemesla byla však z počátku považována za nečestná, a proto se tomuto řemeslu věnovali spíše propuštěnci, cizinci nebo otroci. Medicínská řemesla byla tedy od počátků na posledních místech v žebříčku společenské vážnosti ve městě. V historii Plzně bylo hned několik typů těchto řemeslníků a společně tvořili převážnou část městského

---

⁶⁴ BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 86.

⁶⁵ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. (ed.). *Dějiny Plzně*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965, s. 45.

zdravotnictví. Jedním z plzeňských městských lékařů byl například lékař Jan Franta, který žil v letech 1518 – 1541.

O něco kvalifikovanějšími léčitelé, s kterými se v této době můžeme v Plzni setkat, byli lazebníci. Ti se věnovali především správě lázní. Lázně byly na území Plzně díky dostatku vody ze čtyř řek. Nejprve se jednalo pouze o lázně očištné. Z lazebníků se postupně stávali všeobecní léčitelé. Je možné, že tato profese vznikala ze snahy lokátora, jelikož lázně patřily, hned vedle masných krámů, kovárny a krčmy, k nejvýnosnějším řemeslnickým provozům. Kolem 14. století bylo v Plzni již kolem třiceti lazebníků.⁶⁶ Lazebnickému řemeslu se dotýčný musel učit tři roky. V případě, že se jednalo o syna lazebníka, stačily pouze roky dva. Lázně se stavěly hned pod hradbami, ale měšťané neměli k lázním dlouhou cestu. Lazebníci se brzy sdružovali v cechu, který se z počátku nacházel pouze v Praze. Mezi první lazebníky, kteří jsou v Plzni připomínány, patří lazebník Oldřich, který zemřel roku 1369, dále lazebník Mikuláš Zebnický, který působil v dolejší lázni od roku 1391 a lazebník Hilbrant, o kterém máme první zmínku v roce 1408.

Nejfrekventovanějším způsobem léčení ve středověku bylo ošetřování ran, sešívání, amputace, operace kýly, odstraňování povrchních nádorů, trhání zubů, léčení krvácení, a další. Nejčastější metodou léčení pak bylo přikládání baněk nebo odnímání krve pušťadlem⁶⁷ (Příloha č. 2).

Řemeslníkem, který se zabýval hojením ran, byl tzv. barbíř. Jednalo se o řemeslníka mnoha jmen, protože se mimo ranhojičství zabýval také například holičstvím nebo barvířstvím. Barbíři se většinou řadili do skupiny lazebnické. Ještě jako řemeslníci, pracující v lázni, začali obvazovat, znehybňovat, přikládat flastry, oleje a masti, trhat zuby, operovat, ale především odnímat krev, přikládat baňky či pijavice. Když barbíři pracovali ještě v lázni, první lidé, kteří potřebovali ošetření, byli umístěni do lázeňské komůrky, protože jinde nebyl pro ošetřování ran prostor. V komůrce barbířů se nacházely různé byliny do koupelí, masti, nádoby s dryáky či náplastmi. Později barbíři léčili i mimo lázně, většinou ve svých domech ve městě v blízkosti náměstí, kam se stěhovali. Barbíři často podávali i různé léky, ačkoli to nebylo dovoleno, protože léky v té době mohli podávat jen vystudovaní lékaři. Barbíři se jako samostatní léčitelé objevovali už od poloviny 14. století, a mezi první takové léčitele v Plzni patřili barbíři Ješek roku 1380, Petr v letech 1409 – 1418, Šlégl roku 1418 nebo třeba barbíř

---

⁶⁶ BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 125.

⁶⁷ Tamtéž, s. 126.

Václav roku 1450.⁶⁸ K barbírům patřili jak muži, tak ženy, i když jim na to dlouho chyběly zkoušky z univerzity. V případě, že se tovaryš chtěl stát mistrem, musel ukázat, že je schopen nabrousit nůž a nůžky, že zvládne připravit balzámový olej, šedou a diachylonovou náplast či léčivý prášek. Řemeslné učení barbírů většinou trvalo také tři roky. Po třech letech mistr učedníka ohlásil v cechu a dal mu nové šaty. Následně si mistr z učedníka většinou udělat tovaryše.⁶⁹

Přesné údaje se v Plzni bohužel nedochovaly ani u barbírů, ani u jejich následníků, což byli nižší a vyšší chirurgové, nebo také jinak řečení ranlékaři.⁷⁰

Je samozřejmé, že rostla také potřeba různých léků, tenkrát především z rostlinné říše. S léčivými se v Plzni obchodovalo už od samotného založení města. Prodejem a opatrováním léčiv neboli drog se zabývali nejprve kramáři, což byli drobní obchodníci, kteří vlastnili krámy. Jednalo se v podstatě o první drogisty, dnešní lékárníky. Zásoby různých léčiv se pravděpodobně vyskytovaly také v kláštorech, jakým byl například dominikánský, nebo ve špitálech, které v Plzni stály od poloviny 14. století. První lékárnou, dříve nazývanou apatyka, bychom v Plzni našli až na počátku 15. století. První historickou zprávu o lékárně však máme až z roku 1512, kdy se uvádí v domě číslo 94 na rohu Pražské ulice a náměstí. Tento dům tehdy patřil Janu Kantorovi a samotnou lékárnou vedl apatykář Vavřinec. Jelikož se lékárna vyskytovala v měšťanském domě, nebyl tento podnik soukromý, nýbrž obecný. Prodej léčiv neměl už jen zdravotní význam, ale pro město také význam hospodářský. Proto o něco později město zřídilo budovu apatyky na náměstí před kostelem, kterou můžeme vidět na starších pohlednicích, a která na náměstí přečkala několik století⁷¹ (Příloha č. 3).

---

⁶⁸ BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 127.

⁶⁹ Tamtéž, s. 128.

⁷⁰ Tamtéž, s. 129.

⁷¹ LÁBEK, Ladislav. *Drogisté a lékárníci ve Staré Plzni*. Plzeň: Státní odborná škola drogistická, 1948, s. 3,4.

6 DIDAKTICKÉ NÁMĚTY PRO VLASTIVĚDU NA 1. STUPNI ZŠ

6.1 Náměty didaktických her a aktivit do hodin vlastivědy

Pojem didaktická hra

Autoři *Pedagogického slovníku* J. Průcha, E. Walterová, J. Mareš definují didaktickou hru takto: „*Didaktická hra je analogie spontánní činnosti dětí, která sleduje (pro žáky ne vždy zjevným způsobem) didaktické cíle. Může se odehrávat v učebně, v tělocvičně, na hřišti, v obci, v přírodě. Má svá pravidla, vyžaduje průběžné řízení, závěrečné vyhodnocení. Je určena jednotlivcům i skupinám žáků, přičemž role pedagogického vedoucího mívá široké rozpětí od hlavního organizátora až po pozorovatele. Její předností je stimulační náboj, neboť probouzí zájem, zvyšuje angažovanost žáků na prováděných činnostech, podněcuje jejich tvořivost, spontaneitu, spolupráci i soutěživost, nutí je využívat různých poznatků a dovedností, zapojovat životní zkušenosti. Některé didaktické hry se blíží modelovým situacím z reálného života.*“⁷²

Existují různé typy didaktické her, může se jednat o různé soutěže, kvízy, nebo úlohy, ve kterých žáci musejí řešit nějaký problém. Ve vyučování vhodné využívat především her, které rozvíjejí poznávací funkce dětí.

Didaktická hra má své pevné místo ve školním vyučování a učitelé by ji neměli považovat za ztrátu času, protože dobře zvolená hra často snižuje náročnost především u procvičování a opakování učiva.

Prostřednictvím didaktické her dokáže učitel ve třídě navodit tvořivou atmosféru, ale také radost z práce, pozitivní emoční prožívání a často i humor. Pro mladší žáky je vhodné zvolit hry jednodušší, které mají jednoduchá pravidla – například hry typu pexeso, či domino. Hry jsou pro učitele jednoduché na přípravu, ale zároveň velmi efektivní z hlediska didaktiky.

---

⁷² PRŮCHA, Jan – WALTEROVÁ, Eliška – MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 328.

Didaktická hra obsahuje výrazný seberealizační prvek v oblasti poznávacích činností. Jelikož je značná většina didaktických her založena na řešení problémových situací, rozvíjí tyto hry myšlení a produkují aktivitu žáků. Žáci se mimo jiné učí spolupráci a dodržování pravidel, což vede k jejich socializaci a sebekontrolě. Učení při této výukové metodě tak probíhá nenásilně a za přirozeného zájmu žáka.

Výsledek hry jako didaktické metody vždy závisí na tom, jak spolu žáci vycházejí a dokáží spolupracovat, tedy na tom, jaké je ve třídě klima. Stejně tak ale záleží i na organizačních schopnostech vyučujícího a na jeho tvořivosti.⁷³

---

⁷³ Metodický portál. *Didaktická hra a její význam ve vyučování*. [online]. Dostupné z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/13271/didakticka-hra-a-jeji-vyznam-ve-vyucovani.html/>. [cit. 2018-04-05].

6.1.1 Domino

Vzdělávací cíl: Upevnění znalostí terminologie a významů jednotlivých řemesel.

Očekávaný výstup: Žák k sobě přiřadí název řemesla a jeho vhodnou charakteristiku.

Klíčové kompetence: kompetence komunikativní

kompetence k řešení problému

kompetence sociální

Fáze výuky: fixační, aplikační, diagnostická

Časová dotace: 10 minut

Věk: vhodné pro 4. a 5. ročník ZŠ

Pomůcky: dominové karty (Příloha č. 4)

Průběh hry: Lze hrát ve dvojicích či menších skupinkách – ideálně do 5 hráčů. Žáci si rozdají dominové karty tak, aby každý hráč měl stejný počet karet. Na lavici se položí jedna karta, poté už pokračují žáci. Začíná první hráč, otočí svoji kartu, a pokud má takovou, která obsahuje vhodný název řemesla či charakteristiku ke kartě ležící na stole, přiloží ji. Pokud ne, pokračuje další hráč. Hráči se tímto způsobem střídají a přiřazují karty. Hra končí ve chvíli, kdy už ani jeden z hráčů nemá v ruce žádnou kartu.

Poznámka ke hře: Ve hře nejde o čas, nýbrž o správné přiřazení termínů. Žáci ve skupince nesoutěží. Po hře zhodnotíme práci ve skupině a diskutujeme nad problematikou řemesel např., které řemeslo pro ně bylo neznámé a dělalo jim tak problém přiřadit jeho charakteristiku, apod.

6.1.2 Najdi dvojici

Vzdělávací cíl: Upevnění znalostí terminologie a významů jednotlivých řemesel.

Očekávaný výstup: Žák vhodně přiřadí název řemesla se symbolem, který s tímto řemeslem souvisí.

Klíčové kompetence: kompetence k řešení problému

kompetence sociální

Fáze výuky: fixační, aplikační, diagnostická

Časová dotace: 10 minut

Věk: vhodné pro 4. a 5. ročník ZŠ

Pomůcky: kartičky pexesa (Příloha č. 5)

Průběh hry: Pexeso mohou žáci hrát ve dvojicích nebo menších skupinkách. Každá skupina dostane sadu kartiček, které otočí symboly směrem na lavici. Začíná první hráč, který otočí dvě libovolné kartičky, pokud se budou shodovat, pokračuje dál, pokud ne, pokračuje další hráč. Hra končí ve chvíli, kdy na lavici nezůstane žádná karta. Vítězí ten hráč, kterému se podařilo najít nejvyšší počet dvojic.

Poznámka ke hře: Jedná se o klasické pexeso. Stejně jako u domina zhodnotíme po hře práci ve skupině a diskutujeme nad problematikou řemesel a jejich symbolů.

6.1.3 Hra na řemeslníky

Vzdělávací cíl: Upevnění znalostí jednotlivých řemesel a jejich charakteristiky.

Očekávaný výstup: Žák k sobě přiřadí název řemesla a jeho vhodnou charakteristiku.

Klíčové kompetence: kompetence komunikativní

kompetence k řešení problému

kompetence sociální

Fáze výuky: fixační, aplikační, diagnostická

Časová dotace: 5 minut

Věk: vhodné pro 4. a 5. ročník ZŠ

Pomůcky: nejsou potřeba, v případě zapisování pouze tužka a papír

Průběh hry: Učitel vybere jedno řemeslo a položí žákům otázku. Ti pak na základě znalostí řemesel odpovídají. Při této hře může hrát každý žák sám nebo mohou žáci hrát ve dvojicích či menších skupinkách.

Poznámka ke hře: Hra není soutěžního charakteru, jde v ní o správnost odpovědí. Odpovědi žáků se mohou samozřejmě lišit. Po aktivitě žáci čtou své odpovědi a diskutujeme nad nimi. Odpovědi na otázku: „Co bys měl za symbol?“, můžeme využít jako úvod do tématu cechy, znaky cechu a cechovní znamení.

Příklad:

Kdybys byl katem, co bys dělal? Kdybys byl pekařem, co bys měl za symbol? Kdybys byl zlatníkem, jaké nářadí bys používal?

6.1.4 Kdo jsem?

Vzdělávací cíl: Upevnění znalostí jednotlivých řemesel a jejich charakteristiky.

Očekávaný výstup: Žák na základě popisu činnosti určuje vhodného řemeslníka, který se této činnosti věnuje.

Klíčové kompetence: kompetence komunikativní

kompetence k řešení problému

Fáze výuky: fixační, aplikační, diagnostická

Časová dotace: 5 minut

Věk: vhodné pro 4. a 5. ročník ZŠ

Pomůcky: nejsou potřeba, v případě zapisování pouze tužka a papír

Průběh hry: Žáci mohou hrát každý sám za sebe nebo ve skupinkách. Učitel je v roli řemeslníka a popisuje žákům, co dělá, pak položí otázku „Kdo jsem?“, žáci vykřiknou jméno řemeslníka. Další možností je, že mohou jméno řemeslníka napsat na papír a správnost výsledků se může vyhodnotit např. až po pěti popisech.

Poznámka ke hře: Jedná se o hru podobného charakteru jako předchozí Hra na řemeslníky. Jelikož popis činnosti čte učitel a žáci jen doplní řemeslníka, dala by se tato hra využít i jako soutěž buď mezi jednotlivými žáky, nebo jako soutěž skupin.

Příklad:

Bourám maso v masných krámech. Maso pak prodávám na trzích. Kdo jsem? (*řezník*)

Specializuji se na opravu staré obuvi. Kdo jsem? (*příštipkář*)

6.1.5 Ano/ Ne

Vzdělávací cíl: Upevnění znalostí jednotlivých řemesel a jejich charakteristiky.

Očekávaný výstup: Žák na základě získaných informací určuje vhodné řemeslo.

Klíčové kompetence: kompetence komunikativní

Fáze výuky: fixační, aplikační

Časová dotace: 5 minut

Věk: vhodné pro 4. a 5. ročník ZŠ

Pomůcky: nejsou potřeba, v případě zapisování křída a tabule

Průběh hry: Hra podobného charakteru, jako předchozí Kdo jsem. Učitel si tentokrát myslí (nebo zapíše na tabuli) jednoho řemeslníka. Žáci hádají, o kterého řemeslníka jde, a pokládají učiteli otázky. Mohou však použít jen otázky, na které jde odpovědět slovy ANO/ NE. Postupně se jim tedy upřesňují informace o daném řemeslníkovi, až dojdou ke správnému výsledku.

Poznámka ke hře: Tuto hru mohou hrát i pouze žáci, buď ve dvojicích, kdy si jeden myslí řemeslníka a druhý hádá, nebo v menších skupinkách.

Příklad:

(hrnčář)

Pracujete se dřevem? - NE

Potřebujete ke své práci speciální náčiní? - ANO

Bouráte maso? - NE

Máte svoji dílnu? – ANO

Pracujete s hlinou? – ANO

Vyrábíte z ní nádoby? – ANO

Jste hrnčář? – ANO

6.1.6 Budíček

Vzdělávací cíl: Upevnění znalostí jednotlivých řemesel a jejich charakteristiky.

Očekávaný výstup: Žák na základě popisu rozezná nelogicky spojenou charakteristiku s daným řemeslem.

Klíčové kompetence: kompetence k řešení problému

Fáze výuky: fixační

Časová dotace: 5 minut

Věk: vhodné pro 4. a 5. ročník ZŠ

Pomůcky: nejsou potřeba

Průběh hry: Žáci si položí hlavu na lavici a poslouchají učitele. Ten jim říká věty, při kterých popisuje různá řemesla. Žáky probouzí špatná odpověď, zvednou tedy hlavu, když je spojení řemesla s jeho popisem nesmyslné.

Poznámka ke hře: Tuto hru mohou hrát i pouze žáci, buď ve dvojicích, kdy si jeden myslí řemeslníka a druhý hádá, nebo v menších skupinkách.

Příklad:

Řezníci pracovali v masných krámech.

Dřevo ke své práci potřebují truhláři.

Řemeslník, který peče chleba z mouky, se nazývá mlynář. (žáci se probouzí)

Hra tímto způsobem pokračuje.

6.1.7 Víc hlav víc ví

Vzdělávací cíl: Upevnění znalostí terminologie.

Očekávaný výstup: Žák vymyslí co největší počet řemesel, která zapisuje na tabuli. Spolupracuje se spolužáky.

Klíčové kompetence: kompetence komunikativní

kompetence sociální

Fáze výuky: fixační, aplikační, diagnostická

Časová dotace: 5 minut

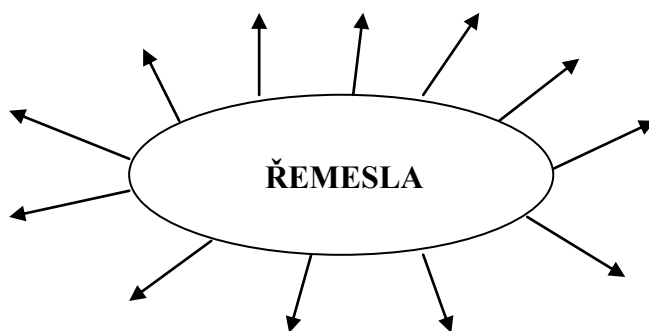
Věk: vhodné pro 4. a 5. ročník ZŠ

Pomůcky: papír, tužka (tabule, křídly)

Průběh hry: Žáci se v této aktivitě snaží vymyslet co nejvíce řemesel. Nápady mohou psát na papír, lepší variantou je však tabule. K ní mohou žáci chodit po jednom, nebo k ní půjde, ten koho nějaké řemeslo napadne, případně všichni najednou. Cílem je společně vymyslet co nejvíce řemesel. Následně si doplněná slova zkontrolujeme a můžeme s nimi dále pracovat.

Poznámka ke hře: Jedná se o brainstorming, vhodný v úvodní části hodiny. Aktivitu můžeme využít i dále a může mít různé obměny. Žáci mohou z doplněných řemesel podtrhnout ta, o kterých si myslí, že už zanikla. Jinou variantou je podtrhnout řemesla potravinářská, textilní, zpracovávající dřevo, apod. Je také možné zvolit tuto hru jako soutěž, kdy rozdělíme žáky do dvou skupin, každá skupinka si stoupne za jedno křídlo tabule a budou vymýšlet co nejvíce řemesel. Vyhraje ta skupina, která řemesel vymyslí více.

Příklad:

6.1.8 Řemeslná abeceda

Vzdělávací cíl: Upevnění znalostí terminologie z tématu řemesel.

Očekávaný výstup: Žák na základě popisu činnosti určuje vhodného řemeslníka, který se této činnosti věnuje.

Klíčové kompetence: kompetence komunikativní

kompetence k řešení problému

Fáze výuky: fixační, aplikační, diagnostická

Časová dotace: 15 minut

Věk: vhodné pro 4. a 5. ročník ZŠ

Pomůcky: tužka a papír

Průběh hry: Žáci mohou hrát každý sám za sebe, ve dvojicích nebo i v menších skupinkách. Žáci si pod sebe napíší všechna písmena abecedy. Jejich úkolem je pak ke každému písmenu doplnit slovo týkající se tématu tak, aby dané písmeno bylo počátečním písmenem slova.

Poznámka ke hře: Doplnit slovo ke každému písmenu abecedy bude pro žáky pravděpodobně obtížné, proto se ve třídě můžeme domluvit, že mohou používat i slova týkající se středověku, atd. Na závěr je vhodné aktivitu hodnotit, např. říkat jednotlivá písmena a vybrat vždy nějakého žáka, který řekne slovo, které doplnil. Poté se můžeme žáků zeptat, kolik slov se jim povedlo doplnit, nebo která písmena jim dělala problémy.

6.2 Projektový den – Život ve středověku

Očekávaný výstup: Žák chápe postavení řemesel ve středověké společnosti. Žák umí jednotlivá řemesla charakterizovat.

Klíčové kompetence: kompetence komunikativní

kompetence k řešení problému

kompetence k učení

Fáze výuky: fixační

Časová dotace: 4 vyučovací hodiny

Věk: 4. ročník

Předměty: český jazyk, matematika, vlastivěda, výtvarná výchova

Průběh projektového dne: Na tento projektový den si vyhraníme 4 vyučovací hodiny, kdy pro žáky připravím aktivity zaměřené na život ve středověku, které se budou prolínat do čtyř předmětů – českého jazyka, matematiky, vlastivědy a výtvarné výchovy. Cílem projektového dne je, aby si žáci lépe představili, jak lidé ve středověku žili, seznámili se s různými středověkými řemesly nebo například s cechy a jejich symboly.

Český jazyk

Úvodní, motivační část – Dramatizace středověkého trhu

Jako motivaci na úvod hodiny jsem zvolila dramatizaci středověkého trhu. Nejprve si s žáky popovídáme o tom, jak takový středověký trh vypadal, poté jim ukáži obrázek středověkého trhu. Následně si takový trh ve třídě předvedeme. Někteří žáci budou hrát roli řemeslníků, kteří se snaží prodat své výrobky, ostatní budou kupující.

Hlavní část – Práce s pracovním listem (Příloha č. 6)

V hlavní části hodiny budou žáci pracovat s pracovním listem. Jejich prvním úkolem je podívat se na obrázek a popsat alespoň pěti větami, co na obrázku vidí. V následujícím úkolu si mají představit, že jsou trhovci a snaží se prodat své výrobky. Mají k tomu vymyslet nějaký slogan či pokřik, který by jim pomohl přilákat kupující. Po vyplnění pracovních listů budeme s žáky nad úkoly diskutovat a číst si jednotlivé pokřiky, které žáci vymysleli.

Závěrečná část

Na konci hodiny proběhne zhodnocení práce a výběr nejlepšího pokřiku z předchozího úkolu.

Matematika

Úvodní, motivační část

Zeptám se žáků, jestli někdo z nich chodí na keramiku, nebo jestli někdy něco z keramiky vyráběl. Popovídáme si o tom, co všechno se dá z keramiky vyrobit.

Hlavní část – Práce s pracovním listem (Příloha č. 7)

Žákům rozdám pracovní listy. Nejprve se zeptám, co na obrázcích vidí a k čemu se to asi využívá. Poté se pokusí příklady na pracovním listě samostatně vyřešit. Až budou mít hotovo, společně si pracovní listy zkontrolujeme. Po společné kontrole se vrátím k obrázkům nádob v pracovním listu a zeptám se žáků, jak se asi jmenuje řemeslo, které takové výrobky vyrábí.

Závěrečná část

Na závěr zhodnotíme hodinu, zeptám se, který úkol žákům dělal největší problém, nebo co se jim naopak zdálo jednoduché.

Vlastivěda

Úvodní, motivační část - Brainstorming na téma středověká řemesla

V úvodní části bych využila aktivitu, kterou jsem v diplomové práci již zmiňovala. Jedná se o brainstorming, kdy bych na tabuli napsala slovo řemesla, a žáci by chodili zapisovat jakákoli řemesla, která je napadnou. Poté bychom si výsledky na tabuli přečetli a povídali si o tom, která řemesla jsou již zaniklá, a s kterými se naopak můžeme setkat dodnes.

Hlavní část – Práce s kartičkami (Příloha č. 8) a s pracovním listem (Příloha č. 9)

V hlavní části by žáci nejprve pracovali s kartičkami. Žáci mohou pracovat ve dvojicích nebo menší skupině. Jejich úkolem je zaprvé přiřadit název řemesla s jeho správnou charakteristikou a následně zařadit jednotlivá řemesla do správných skupin.

Po kontrole správného přiřazení kartiček mám připravený pracovní list.

Závěrečná část

Kontrola pracovního listu, zhodnocení práce ve skupinách i celé vyučovací hodiny.

Výtvarná výchova

Úvodní, motivační část

Nejprve si s žáky připomeneme, co jsou to cechy, následně se podíváme na obrázky tří cechovních znaků a děti budou hádat, o jaký cech se podle znaku asi jednalo. Poté si povíme, jaké symboly se pro tyto znaky většinou používaly.

Hlavní část – Výroba vlastního cechovního znaku

Když už žáci vědí, jak znaky cechů vypadaly, pokusí se každý namalovat svůj znak. Každý si vybere jeden cech, ale nebude nikomu říkat který. Pro tento cech pak vytvoří vlastní znak, samozřejmě se může inspirovat znaky, které jsme si společně ukazovali. Malovat budou na čtvrtky a techniku si mohou vybrat, jakou chtějí – někdo bude kreslit křídami, někdo zvolí temperové barvy, atd.

Závěrečná část

V závěrečné části žáci své znaky vystaví ve třídě a budeme společně hádat, o jaké cechovní znaky se jedná. Poté proběhne zhodnocení hodiny.

6.3 Vlastivědná exkurze do Pivovarského muzea v Plzni

Exkurze ve výuce

Exkurzi řadíme mezi jednu z organizačních forem výuky. Exkurze jsou nenahraditelnou součástí výuky přírodovědných i společenských vědních předmětů. Realizovány jsou mimo prostředí školy, tedy v terénu nebo jako návštěva odborného pracoviště či muzea. Základní charakteristikou exkurze je propojení teoretických poznatků s poznatky v praxi, uplatňují se při ní metody pozorování, ale také třeba diskuse s odborníky.

Nejdůležitějším bodem při plánování exkurze je její cíl. Cíl musí být přiměřený věku žáků, jejich fyzické zdatnosti, ale také předchozím poznatkům.

Exkurze by měla být smysluplně zařazena do kontextu výuky předmětu, ale zároveň by neměla nijak výrazně narušovat harmonogram ostatních školních aktivit. Pokud se jedná o exkurze vícedenní, je třeba termín zkontrolovat s ostatními pedagogy a vedením školy, aby tak nedocházelo ke zbytečným konfliktním situacím. Výhodné je s těmito aktivitami už počítat ve školním vzdělávacím programu nebo při sestavování harmonogramu mimoškolních aktivit na konkrétní školní rok.

Častější jsou exkurze polodenní nebo jednodenní exkurze (např. návštěva botanické nebo zoologické zahrady či muzea). Ty bývají většinou zaměřené na jedno téma, na rozdíl od exkurzí vícedenních, které představují komplexní propojení komplexního propojení tematických celků a více se do nich promítají mezipředmětové vztahy.

Každou exkurzi je nutné dobře připravit a zavčas informovat i rodiče žáků o termínu a zaměření exkurze, potřebných nákladech na exkurzi i vybavení s sebou.

Exkurze by měla být nedílně propojena s výukou. Je proto velice podstatné promyslet si včas obsah exkurze, připravit žákům úkoly či pracovní listy a promyslet si, jak výsledky z exkurze zařadit do následné výuky.⁷⁴

---

⁷⁴ *Metodický portál. Exkurze ve výuce.* [online]. Dostupné z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/10081/EXKURZE-VE-VYUCE.html/>. [cit. 2018-04-05].

Nabídka Pivovarského muzea pro školy

Pivovarské muzeum nabízí pro školy speciální prohlídky za zvýhodněné ceny a dále také výukové programy. Programy vedou vyškolení průvodci. Žáci zde pracují s pracovními listy, které dostanou na místě, a do kterých si v průběhu programu zaznamenávají nové poznatky. (Příloha č. 10, 11) Tyto pracovní listy se dají dále využít v hodině vlastivědy. Po absolvování programu si žáci odnášejí i potvrzení o absolvování programu, tzv. výuční list. (Příloha č. 12) Školy si mohou vybrat ze tří typů interaktivních výukových programů, jako jsou Zapomenutá řemesla, Kapitoly z historie města I. – Jak se staví město a Kapitoly z historie města II. – Jak se žilo ve středověku.⁷⁵

Návrh exkurze do Pivovarského muzea v Plzni

Vzdělávací cíl: Seznámení žáků s životem ve středověké Plzni a s již zaniklými řemesly, upevnění znalostí v tomto tématu.

Časová dotace: 4 vyučovací hodiny

Věk: vhodné pro 4. a 5. ročník ZŠ

Lokalita: Plzeň – centrum města, náměstí Republiky

S sebou: psací potřeby, poznámkový blok, 2 lístky na MHD, svačinu, pití

Metody práce při exkurzi: pozorování, popis, vysvětlování, rozhovor, práce s pracovním listem

Organizace práce při exkurzi: individuální, skupinová

---

⁷⁵ *Prazdroj Visit. Nabídka prohlídek a programů pro školy.* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.prazdrojvisit.cz/prohlidky/nabidka-prohlidek-a-programu-pro-skoly/>. [cit. 2018-04-05].

Den exkurze

Exkurze začíná shromážděním se u školy⁷⁶, odkud společně půjdeme na tramvajovou zastávku Macháčkova. Ze zastávky pojedeme tramvají č. 2 na náměstí Republiky, kde budeme na stejnojmenné zastávce vystupovat. Na náměstí se nejprve projdeme, ukážeme si, kde se konaly městské trhy, a také některé známé domy, ve kterých žili řemeslníci. Pak půjdeme Pražskou ulicí směrem k Masným krámům. S žáky si povíme, že zde pracovali řezníci a prodávalo se tu maso, od toho název Masné krámy, který se dodnes dochoval. Dále se zeptám, jestli vědí, k čemu tato budova slouží dnes (galerie). Od zastávky u Masných krámů projdeme Perlovou ulicí už k Pivovarskému muzeu. Tady budeme mít program. Jak jsem se v Pivovarském muzeu informovala, pro 1. stupeň ZŠ doporučují výukový program Zapomenutá řemesla.

Školení průvodci zde mají pro žáky připravený odborný výklad a několik aktivit, např. přiřazování výrobků k daným řemeslům, atd. Žáci budou po dobu programu pracovat s pracovním listem (Příloha č. 10). Na závěr programu obdrží každý z žáků výuční list (Příloha č. 12).

Po skončení programu půjdeme na tramvajovou zastávku do Pražské ulice a pojedeme zpět ke škole, kde naše exkurze končí. V následující hodině vlastivědy si povíme dojmy a zážitky z prohlídky Pivovarského muzea a vrátíme se k tématu řemesel a k pracovním listům s kterými žáci v muzeu v průběhu výukového programu pracovali.

---

⁷⁶ Cestu popisuji od 15. ZŠ v Plzni, kde učím, a proto bych se exkurze pravděpodobně účastnila s žáky této školy.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo vyhledávání řemesel a cechů, které se v Plzni objevovaly v období středověku. Vyhledávání těchto středověkých řemesel pro mne bylo velice zajímavé, protože jsem narazila i na řemesla, o kterých jsem ani neměla ponětí, že existovala, jako například spělači či šrotýři, což byli řemeslníci, kteří dováželi slad ze sladoven do pivovaru. Zjistila jsem například, že ve středověké Plzni patřili k nejpočetnějším skupinám řemeslníků řežníci a sladovníci. Zajímavé bylo také zjištění, v jakých domech jednotliví řemeslníci žili, protože se jedná o domy na náměstí, kolem kterých téměř denně chodím. V diplomové práci se zabývám také historií řemesel na Plzeňsku již od dob pravěku, i samotným založením Plzně, s čímž vlastně vývoj řemesel úzce souvisí.

Největší přínos této práce vidím v části praktické, ve které jsem se snažila zpracovat didaktické hry, aktivity, či náměty na exkurze v hodinách vlastivědy na 1. stupni ZŠ. Toto bylo i cílem práce, protože aktivity na toto téma, které by byly vhodné i pro žáky na 1. stupni ZŠ, se mi sháněly poměrně obtížně. Všechny didaktické hry jsou zpracovány tak, aby je učitel 1. stupně mohl v hodině vlastivědy už rovnou použít, tedy včetně příloh. Sama jsem bohužel neměla možnost tyto konkrétní aktivity v hodinách využít, protože na 1. stupni momentálně neučím předmět vlastivědy, ale aktivity typu pexesa, domina či abecedy mám vyzkoušené z jiných předmětů. Všechny tyto hry se totiž dají skvěle využít téměř na kterékoliv téma a předmět.

Didaktické hry Domino a Najdi dvojici, tedy klasické pexeso jsou u žáků velice oblíbené. Dají se zařadit v úvodní části hodiny jako motivace, i v průběhu hodiny pro rychlejší žáky, nebo na závěr hodiny k upevnění učiva. Hry tohoto typu nejsou nijak náročné na přípravu, stačí mít po ruce připravené kartičky. Hry jsou vhodné pro všechny ročníky, neboť pexeso a domino už jistě zvládnou i žáci v první třídě základní školy. Můžeme je využít na všechny předměty a témata, žáci si jejich hraním upevňují právě probírané učivo, navíc pro ně zábavnou formou. Jediné úskalí těchto her vidím v tom, že jsou soutěžního charakteru, kdy jeden žák obvykle vyhrává. Ne každé dítě na prvním stupni bere prohry v podobných hrách s nadhledem, na druhou stranu si ale myslím, že právě těmito hrami se žáci kromě trénování postřehu a krátkodobé paměti, učí skupinové práci a komunikaci mezi sebou.

Mezi další rychlé aktivity, které zpestří hodinu vlastivědy, patří hry Ano/Ne, Na řemeslníky či Kdo jsem. Hry se opět mohou využít i v jiných předmětech a na různá témata. Já jsem je zaměřila opět na řemesla. Při těchto aktivitách mohou žáci pracovat i samostatně. Vhodná je pro to především hra Ano/Ne, kdy učitel vybere jednoho žáka, který půjde před třídu, bude si myslet nějaké řemeslo a ostatní spolužáci se ho budou ptát. Hrou si žáci opět upevní probíranou látku, v tomto případě především charakteristiku jednotlivých řemesel. Pokud žák tuto látku ovládá, nebude pro něj hra problém. V opačném případě se může stát, že si žák stojící před třídou nebude s odpověďmi jistý. Do her Na řemeslníky a Kdo jsem se může zapojit i učitel. V tomto případě by učitel žákům popisoval zvolené řemeslo nebo se jich ptal, co by dělali, kdyby byli nějakým z řemeslníků, a žáci by si odpovědi zapisovali do sešitu nebo na otázky přímo odpovídali. Učitel si těmito krátkými aktivitami prověří, že žáci probíranou látku na téma řemesla opravdu ovládají a že vědí, čím se jaký řemeslník zabýval. Aktivity tedy mohou mít i diagnostickou funkci. Všechny tyto hry doporučuji pro 4. a 5. ročník základní školy.

Hrami, které bych doporučila využít v úvodu hodiny, jsou Víc hlav víc ví a Budíček. První zmiňovaná hra je typu brainstormingu, kdy žáci píšou na tabuli či do sešitu co nejvíce pojmů, které je napadnou ke slovu řemeslo. Opět zde záleží na probírané látce a předmětu, ale jelikož se zabývám vlastivědou a konkrétně řemesly, zařadila bych tyto aktivity od 4. ročníku základní školy. Hra Budíček slouží jak k fixaci učiva, tak k relaxaci, jelikož žáci mají možnost položit si na chvíli hlavu na lavici a zvedat ji v případě špatné odpovědi. Největší potíže bude žákům nejspíše dělat hra Řemeslná abeceda, ve které mají ke všem písmenům abecedy, která si napíšou pod sebe, vymyslet jedno slovo týkající se řemesel a začínající na dané písmeno abecedy. Vymyslet slova na všechna písmena je dost obtížné a pravděpodobně se jim to nepodaří, proto lze hru obměnit tak, že vyhraje ten žák, který vymyslí nejvíce slov. Slova na zbylá písmena pak žáci doplní společně s učitelem při kontrole.

Všechny zmiňované hry mám z praxe odzkoušené. Využívám je často ve 3. ročníku. Pexeso a domino spíše při anglickém jazyce, hru Budíček zase třeba při matematice, kdy žáky naopak probouzí špatný výsledek. Dle mého názoru je využití didaktických her velice důležité, slouží k upevnění učiva zábavnou formou, žáky motivují a čelí velké oblibě, především ve třídách na prvním stupni základní školy.

Co mne při zpracování praktické části diplomové práce nadchlo, byla návštěva Pivovarského muzea. Sama jsem se zúčastnila klasické prohlídky, která je pro téma řemesla jako dělaná. Návštěvníci mají možnost seznámit se s různými zaniklými řemesly, která se týkala především výroby piva. Je zde k vidění několik nástrojů a pomůcek, které řemeslníkům usnadňovaly práci. Pro školy zde nabízí již zmiňované výukové programy, ke kterým poskytují mnoho materiálů v podobě různých pracovních listů.

Zájemcům o problematiku řemesel v Plzni bych kromě návštěvy Pivovarského muzea určitě doporučila také návštěvu Národopisného muzea, které v Plzni založil Ladislav Lábek, autor mnoha publikací využitých právě i v této diplomové práci.

SUMMARY

The diploma thesis deals with crafts in the medieval Pilsen and the practical use of this topic in the lessons of homeland study at primary school. In the theoretical part I concentrated on the foundation of the city of Pilsen, the history and development of crafts in the region of Pilsen and these arch for most frequent or specific crafts and guilds in this location at that time.

Pilsen was first mentioned as a castle in 976, as the scene of a battle between Bohemian Duke Boleslaus II the Pious and Emperor Otto II. It became the town in 1295 when King Wenceslaus II granted Pilsen its civic charter as a Royal City and established a new Down site, about 10 km away from the original settlement, which is the current Down of Starý Plzenec. After the establishment of the city the crafts began to develop in Pilsen. Craftsmen lived most often in the houses around the square. Among the most numerus groups of craftsmen, there were always butchers, maltsters or cloth weavers, whose products were exported abroad.

In the diploma thesis, apart from individual crafts, I mention also the annual markets, which were regularly held in Pilsen square and were a great social event.

The aim of the practical part of diploma thesis was to elaborate several topics about medieval crafts for the lessons of the homeland study at primary school. In this part I developed several didactic games focused on medieval crafts and their characteristics, as well as the project day on Life in the Middle Ages, which is projected into subjects such as Czech language, mathematics, homeland study and art; the lessons in all these subjects are focused on crafts. In the end of the practical part I prepared a excursion to the Brewery Museum in Pilsen. This museum offers theme-oriented tours about crafts related to beer production, as well as special tours and educational programs for schools, which deal with extinct crafts, the foundation of Pilsen and life in medieval Pilsen. The pupils and teachers are provided with materials in the form of worksheets, which can later be used in the lessons of homeland study, these materials are also available in the annexes of the diploma thesis.

The objectives of the diploma thesis were fulfilled. I hope that developed didactic games will be usable and beneficial not only for teachers.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

Národopisné muzeum Plzeňska/ Západočeské Muzeum v Plzni (depozitář).

Pivovarské muzeum v Plzni (materiály muzejní pedagogiky – pracovní listy, průvodcovský list).

Literatura:

BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002.

BĚLOHLÁVEK, Miloslav.(ed.). *Dějiny Plzně*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1965.

BRZÁK, Jan. *Vznik a vývoj plzeňského pohostinství (zajímavosti o hospodách, o pití a jídle v uplynulém miléniu)*. Plzeň: Uni, 2001.

HÁLOVÁ – JAHODOVÁ, Cecilie. *Umění a život zapomenutých řemesel*. Praha: NČSVU, 1955.

JANÁČEK, Josef. *Pivovarnictví v českých královských městech v 16. století*. Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1959.

JANOTKA, Miroslav – LINHART, Karel. *Zapomenutá řemesla: Vyprávění o lidech a věcech*. Praha: Svoboda, 1984.

LÁBEK, Ladislav. *Drogisté a lékárníci ve Staré Plzni*. Plzeň: Státní odborná škola drogistická, 1948.

LÁBEK, Ladislav. *Plzeňští zámečníci. Pohled do jejich života a práce*. Plzeň: Řemeslnická beseda, 1947.

PRŮCHA, Jan – WALTEROVÁ, Eliška – MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998.

WINTER, Zikmund – ROYT, Jan – HAVEL, Rudolf. *Zlatá doba měst českých*. Praha: Odeon, 1991.

WINTER, Zikmund. *Řemeslnictvo a živnosti 16. věku v Čechách*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1909.

Internetové zdroje:

Databáze knih. Životopis Ladislava Lábka. [online]. Dostupné z WWW: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/ladislav-labek-64296> . [cit. 2018-04-16].

Karta autora. Lábek Ladislav. [online]. Dostupné z WWW: <https://www.symposionbooks.com/cz/autori/karta/319/> . [cit. 2018-04-16].

Metodický portál. Didaktická hra a její význam ve vyučování. [online]. Dostupné z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/13271/didakticka-hra-a-jeji-vyznam-ve-vyucovani.html/>. [cit. 2018-04-05].

Metodický portál. Exkurze ve výuce. [online]. Dostupné z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/10081/EXKURZE-VE-VYUCE.html/>. [cit. 2018-04-05].

Prazdroj Visit. Nabídka prohlídek a programů pro školy. [online]. Dostupné z WWW: <http://www.prazdrojvisit.cz/prohlidky/nabidka-prohlidek-a-programu-pro-skoly/>. [cit. 2018-04-05]

Slovník spisovného jazyka českého. [online]. Dostupné z <WWW: <http://ssjc.ujc.cas.cz>, heslo: „řemeslo“>. [cit. 2018-04-10].

Západočeské muzeum v Plzni. Prehistorická sbírka.[online]. Dostupné z WWW: <http://www.zcm.cz/sbirky/prehistoricka-sbirka>. [cit. 2018-04-05].

Znaky řemesel – stavů. [online]. Dostupné z WWW: <http://www.gulasopen.estranky.cz/clanky/prestice/o-presticich/zivnosti--remesla-a-obchody-v-presticich.html>. [cit. 2018-04-05].

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Svitky a klubíčko ze zlatého drátu z mohylových hrobů (česko-falcká mohylová kultura; 1 800 -1 300 př. n. l.)

Zdroj: *Západočeské muzeum v Plzni. Prehistorická sbírka* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.zcm.cz/sbirky/prehistoricka-sbirka>. [cit. 2018-04-05].

Příloha č. 2 – Plzeňské pušťaadlo

Zdroj: BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 127. Kresba: K. Koubek

Příloha č. 3 – Budova obecní apatyky v Plzni před kostelem

Zdroj: LÁBEK, Ladislav. *Drogisté a lékárníci ve Staré Plzni*. Plzeň: Státní odborná škola drogistická, 1948, s. 4

Příloha č. 4 – Dominové karty

Příloha č. 5 – Pexeso

Příloha č. 6 – Pracovní list český jazyk

Příloha č. 7 – Pracovní list matematika

Příloha č. 8 – Kartičky vlastivěda

Příloha č. 9 – Pracovní list vlastivěda

Příloha č. 10 – Pracovní list: Výukový program Zapomenutá řemesla

Zdroj: Pivovarské muzeum v Plzni

Příloha č. 11 – Pracovní list: Výukový program Kapitoly z historie města Plzně II.

Zdroj: Pivovarské muzeum v Plzni

Příloha č. 12 – Výuční list

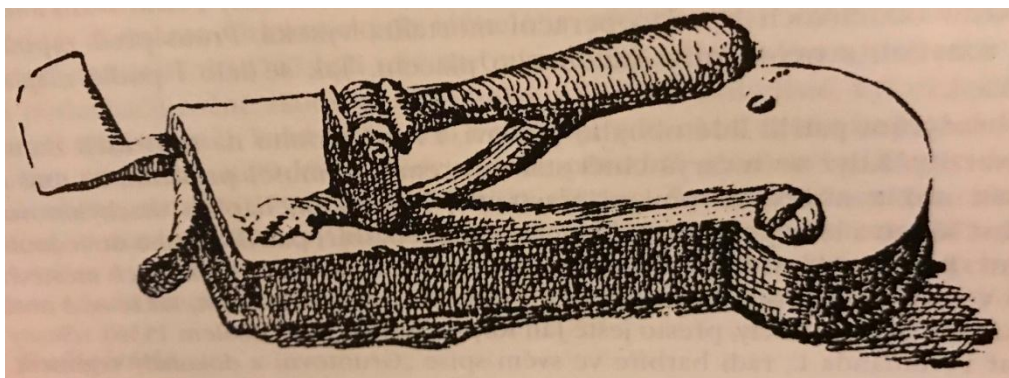
Zdroj: Pivovarské muzeum v Plzni

Přílohy

Příloha č. 1 - Svitky a klubičko ze zlatého drátu z mohylových hrobů (česko-falcká mohylová kultura; 1 800 -1 300 př. n. l.).⁷⁷

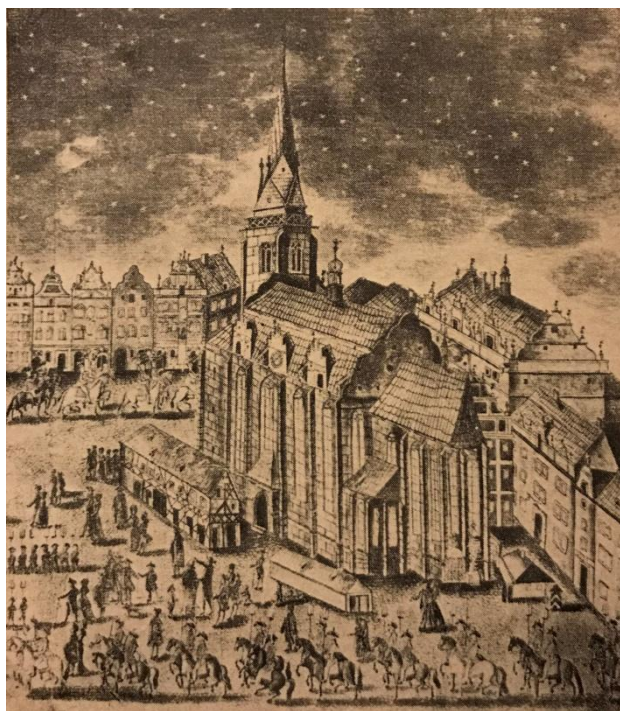

Příloha č. 2 – Plzeňské pušťadlo⁷⁸

⁷⁷ Západočeské muzeum v Plzni. *Prehistorická sbírka*. [online]. Dostupné z WWW: <http://www.zcm.cz/sbirky/prehistoricka-sbirka>. [cit. 2018-04-05].

⁷⁸ BECHNÝ, Daniel. *Historie a současnost podnikání na Plzeňsku*. Žehušice: Městské knihy, 2002, s. 127.

---

⁷⁹ LÁBEK, Ladislav. *Drogisté a lékárníci ve Staré Plzni*. Plzeň: Státní odborná škola drogistická, 1948, s. 4.

Příloha č. 4 – Dominové karty

BEČVÁŘ	vyráběl ze dřeva truhly, ale také židle, stoly či jiný nábytek
NOŽÍŘ	mlel mouku ve mlýnu
VETEŠNÍK	vyráběl podkovy a jiné kovové předměty
ŘEZNÍK	stříhal a šil šaty z různých látek
KOŽELUH	barvil a mandloval prádlo
PEKAŘ	vyráběl různé dřevěné nádoby
KOVÁŘ	zhotovoval z kůží rukávníky, kožichy, čepice a límce
TRUHLÁŘ	vyráběl z hlíny cihly

MLYNÁŘ	drobný obchodník
KREJČÍ	vydělával kůže
HRNČÍŘ	vyráběl nože
CIHLÁŘ	pekł chléb a další výrobky z mouky
KOLÁŘ	vyráběl tkaniny na tkalcovském stavu
KOŽEŠNÍK	porážel dobytek, porcoval maso a vyráběl masné výrobky
ŠVEC	původně sešíval kožené výrobky, později vyráběl obuv
TKADLEC	vyráběl nádoby z hlíny na hrnčířském kruhu, to pak vypaloval v peci

KRAMÁŘ	zhotovoval vozová kola, vozy a další dřevěné součásti vozů
ZVONÁŘ	prodával obnošené oděvy a obuv
BARVÍŘ	pekli perníky
PERNÍKÁŘ	vyráběl zvony

<p>BARVÍŘI</p>		<p>KLOBOUČNÍCI</p>	
<p>BEDNÁŘI</p>		<p>KOVÁŘI</p>	
<p>HRNČÍŘI</p>		<p>KOŽELUZI</p>	
<p>CVOČKAŘI</p>		<p>KREJČÍ</p>	
<p>HORNÍCI</p>		<p>PEKAŘI</p>	

⁸⁰ Obrázky v pexesu: *Znaky řemesel – stavů* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.gulasopen.estranky.cz/clanky/prestice/o-presticich/zivnosti--remesla-a-obchody-v-presticich.html>. [cit. 2018-04-05].

<p>ŘEZNÍCI</p>		<p>ŠEVCI</p>	
<p>SEDLÁŘI</p>		<p>ZÁMEČNÍCI</p>	

Středověký trh

Úkol: Popis obrázku – na volné řádky pod obrázek napiš alespoň 5 vět o tom, co na obrázku vidíš.

Úkol: Představ si, že jsi trhovce (řemeslník, který potřebuje prodat své výrobky), a vymysli nějaký slogan (pokřik), který bys mohl křičet na trzích, aby se tvé výrobky prodávaly.

Středověké počítání

1. Zjistí hodnotu vyobrazených předmětů.

$$\text{pův} + \text{pův} + \text{pův} = 24$$

$$\text{pův} + \text{zvon} + \text{zvon} = 18$$

$$\text{pův} + \text{zvon} + \text{sudek} = 19$$

2. Vypočítej, případně dokresli chybějící předměty.

$$\text{pův} \cdot \text{sudek} =$$

$$\text{sudek} \cdot \text{zvon} =$$

$$\text{zvon} \cdot = 30$$

$$\text{zvon} \cdot \text{pův} =$$

$$\text{sudek} \cdot \text{sudek} =$$

$$\text{pův} \cdot = 48$$

$$\text{pův} \cdot = 64$$

$$\text{zvon} \cdot \text{zvon} =$$

$$\text{pův} \cdot \text{zvon} \cdot \text{sudek} =$$

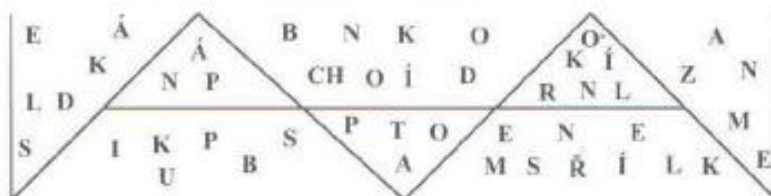

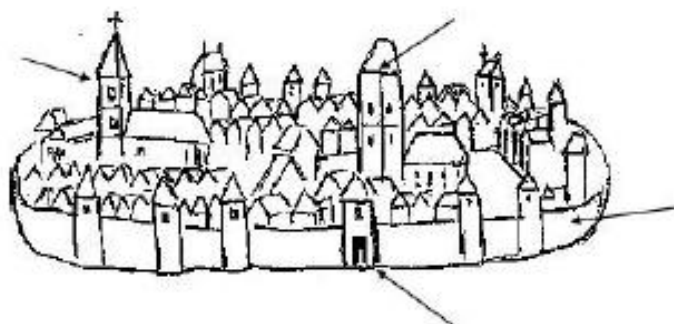
<u>Dřevo</u>	<u>Oděv</u>	<u>Jídlo</u>	<u>Kov</u>
<u>Kůže</u>	<u>Hlína</u>		

Život ve středověku

1. Spoj písmena ve slova a vybarvi odlišnými barvami příslušníky šlechty, církevní hodnostáře, městské obyvatelstvo a venkovské obyvatele.

2. Podle obrázku popiš hlavní znaky středověkého města (čím je město chráněno, jak se do města vstupuje, jaké stavby najdeš uprostřed města).

3. Spoj řemeslo s jeho charakteristikou.

1) brtník	a) žena najatá ke kojení
2) vetešník	b) přede len
3) kojná	c) noční hlídač, hlásný
4) ponocný	d) výrobce lahví
5) přadlena	e) prodává obnošené oděvy a obuv
6) flašněř	f) lesní včelař

ZAPOMENUTÁ ŘEMESLA

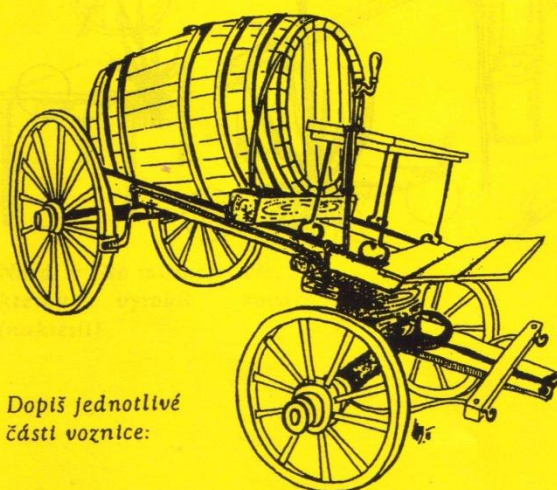
Pivovarské muzeum

Jméno _____

POVOZNIČTVÍ

V minulosti obstarávali nákladní dopravu formani. Na cestě byli často i několik dní a vůz táhli někdy až tři páry koní.

Dnes náklady vozí: (nakresli obrázek)

Dopíš jednotlivé
části voznice:

1.

Co formani vozili uložené v botě?
(dokresli)

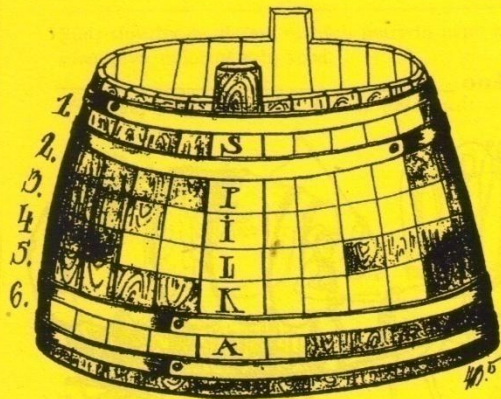
⁸¹ Pivovarské muzeum v Plzni.

LEDAŘSTVÍ

Ledaři v zimě vytěžili led z rybníků nebo z řeky a uložili ho do izolovaných místností zvaných lednice. Tam led vydržel až do příští zimy a užíval se k chlazení potravin a nápojů. Ledaři používali speciální nářadí a boty s dřevěnými podrážkami.

Vyznač, jak dlouho vydržel led v lednici:

SPÍLEČNICTVÍ

Spilka je část sklepa, kde pivo kvasilo v dřevěných kádích. Na spilce musí být chladno a stálá teplota.

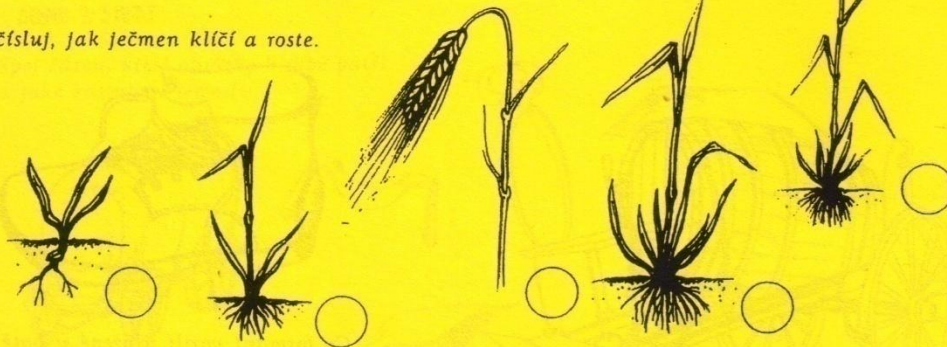
Vyluští křížovku:

1. Nástroj na štípaní dřeva
2. Vůz
3. Továrna na výrobu piva
4. Místo, kde zraje pivo
5. Řemeslník, který pracuje s kovem
6. Povožník

SLADOVNICTVÍ

Sladovníci byli jedni z nejváženějších řemeslníků. Slad se musí vyrábět velice pečlivě, jinak je celá várka zkažena. Vyráběl se ve sladovnách a sušil na hvozdu.

Očíslej, jak ječmen klíčí a roste.

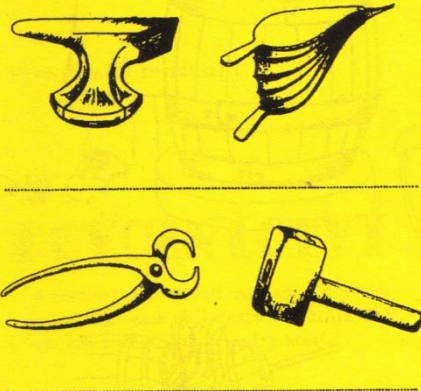
Nakresli typický nástroj sladovníka:

KOVÁŘSTVÍ

Kováři pracují s kovem. Kováři vyráběli klepadla na dveře, truhlice, pokladny, míže, obruče na sudy apod. Zvláště šikovní kováři vyráběli podkovy a pracovali se zvfaty. Ve středověku kováři trhali zuby místo zubařů.

Každý kovář potřebuje - doplš názvy:

Co z předmětů na obrázku nevyrobil kovář:

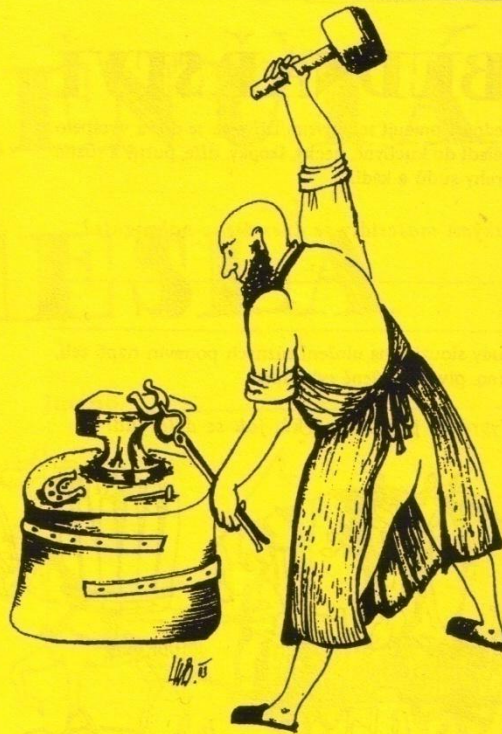
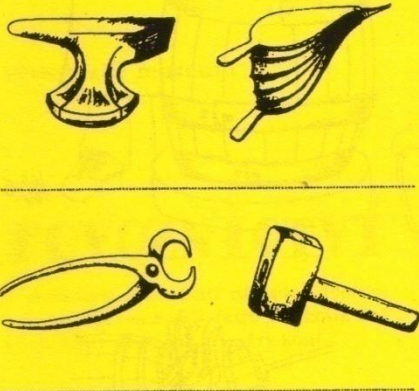
Najdi v této místnosti věc,
kterou vyrobil kovář:
(nakresli)

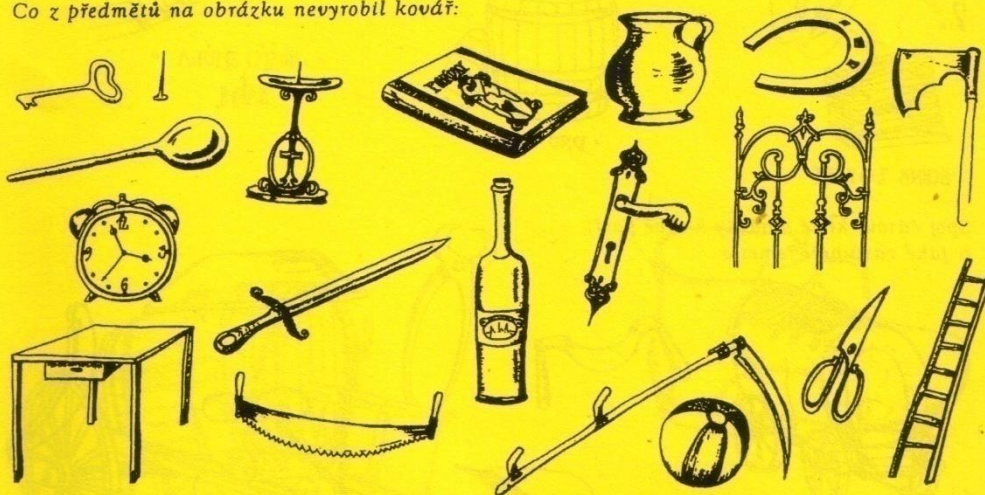
KOVÁŘSTVÍ

Kováři pracují s kovem. Kováři vyráběli klepadla na dveře, truhlice, pokladny, mříže, obruče na sudy apod. Zvláště šikovní kováři vyráběli podkovy a pracovali se zvířaty. Ve středověku kováři trhali zuby místo zubařů.

Každý kovář potřebuje - doplš názvy:

Co z předmětů na obrázku nevyrobil kovář:

Najdi v této místnosti věc, kterou vyrobil kovář: (nakresli)

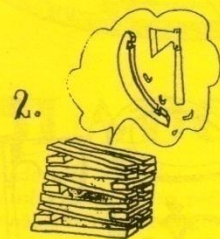
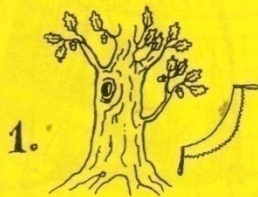
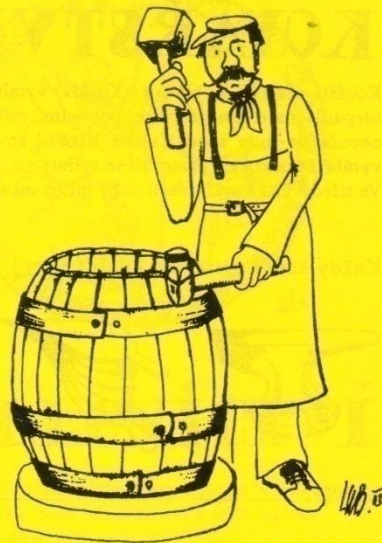
BEDNÁŘSTVÍ

Bednáři pracují se dřevem. Dříve se ze dřeva vyrábělo nářadí do kuchyně, necky, škopky, dře, putny a různé druhy sudů a kádí.

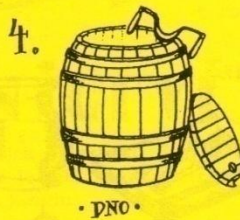
Jakými materiály se dnes dřevo nahrazuje?

Sudy sloužily na uložení různých potravin např. zelí, víno, pivo, naložené ryby apod.

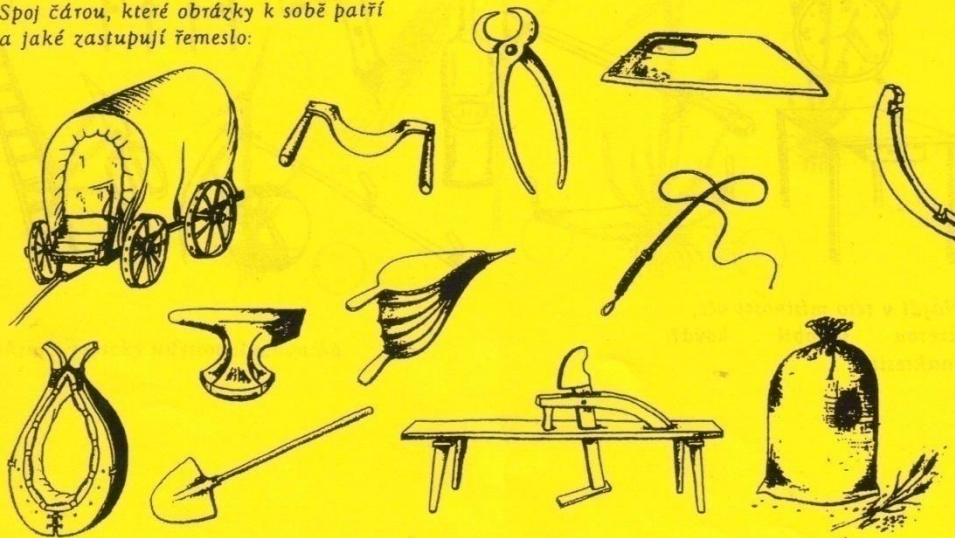
Vyprávěj podle obrázků, jak se dělá sud:

• DŘEVO 2-3 ROKY

Spoj čarou, které obrázky k sobě patří a jaké zastupují řemeslo:

4.

☞ Jméno a příjmení: _____

☞ zastavení 1. Plzeň a středověk

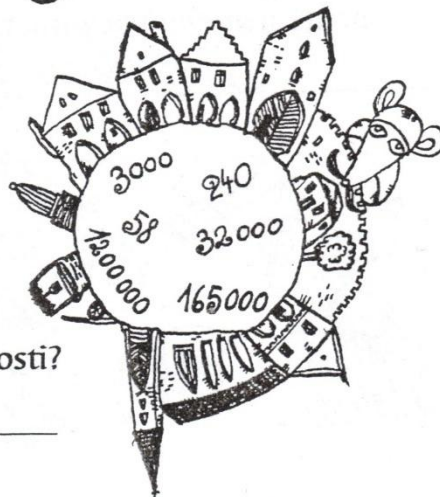
☞ Víte, kdy byla Plzeň založena?

_____

☞ Uhodnete, kolik obyvatel měla Plzeň těsně po svém založení? (přibližně)

☞ Kolik obyvatel žije v Plzni v současnosti?

_____

⁸² Pivovarské muzeum v Plzni.

zastavení II. Plzeň a její obyvatelé

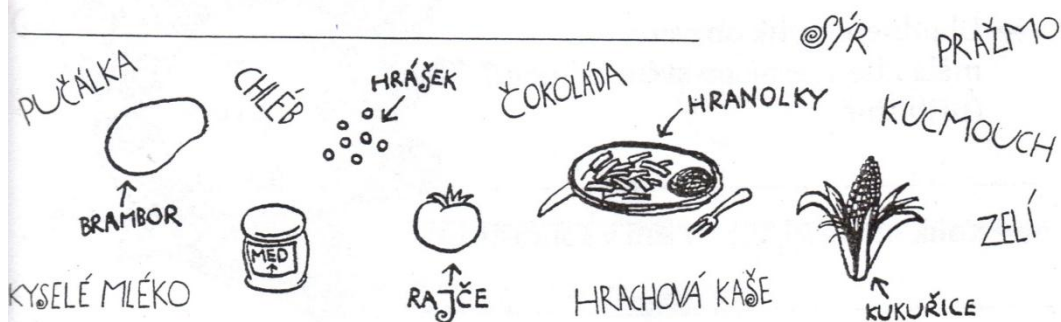
Víte, kdo všechno ve městě bydlel?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

zastavení III. Jídlo

Vyberte potraviny a jídla, na kterých si naši předkové určitě nemohli pochutnat.

zastavení IV. Zdraví a hygiena

☞ Co je to epidemie?

_____

☞ Co bylo hlavní příčinou nemocí a epidemií, kterými lidé ve středověku trpěli?

_____

☞ Víte, jaké z nemocí, kterými trpěli lidé ve středověku, nám již nehrozí? A víte proč?

_____

_____

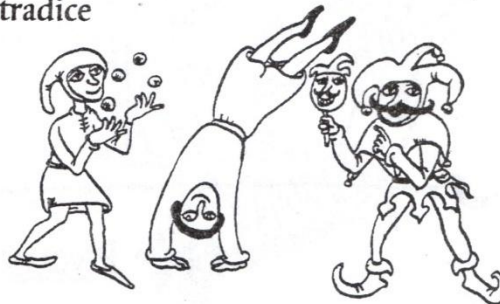
zastavení V. Den vjední a zvařecní

☞ Víte, které středověké svátky a tradice se dochovaly dodnes?

_____

_____

_____

zastavení VI.
Remesla

Zkus vymyslet zajímavé řemeslo a popiš ho.

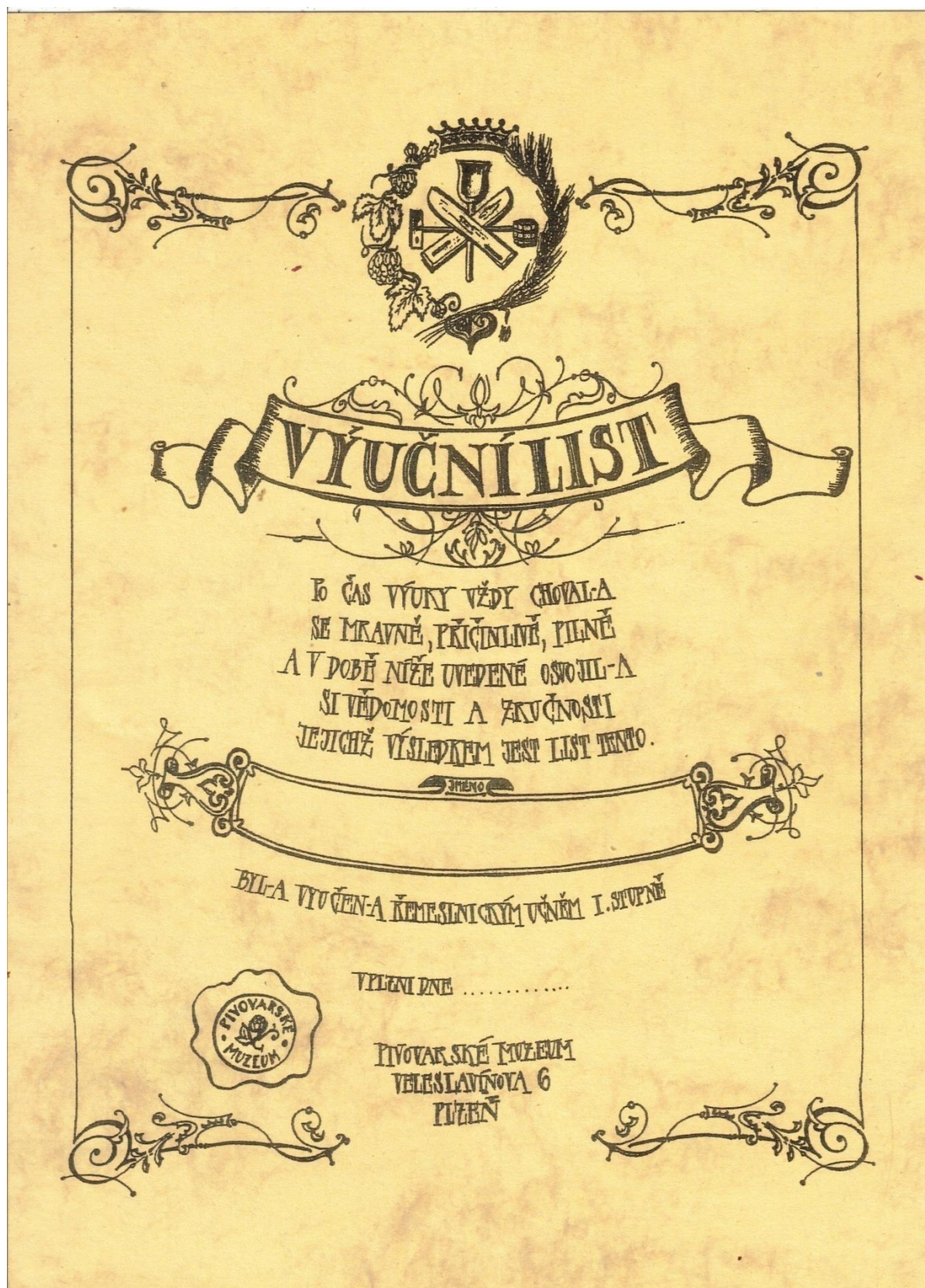
zastavení VII.
Překvapení

Pivovarské muzeum

Vešslavínova 6, Plzeň

⁸³ Pivovarské muzeum v Plzni.